

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯНЩА

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 26 (1807)

П'ятниця, 27 червня 2014 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

САМООБОРОНІВЦІ НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОГО — ПРООБРАЗ НОВОЇ УКРАЇНИ

ЛЮБОВ
К ОТЧИЗНІ
ДЕ ГЕРОЇТЬ...

Людмила Возняк-Гона

Нешодавно почув, що в Новограді-Волинському створено чималенький загін територіальної самооборони, яким керує Олександр Кармазін. Серед організаторів самооборони були й «світличани». Тому вирішив будь-що туди пойти. А коли познайомився з хлопцями, то дуже захотілося назвати новстворений підрозділ «Поліським батальйоном». Адже з якого боку не в'їжджаєш у це місто — чи то з боку Києва, чи із заходу, зі Львова, — перше, що привертає увагу подорожуючого — це ліси. А ще сокові луки в заплавах річок. Істинний поліський рай! Якщо порівнювати із субтропіками Криму, то недолік Полісся лише в одному — комарі. Але й до них можна звикнути, бо це невід'ємна складова частини природи. До речі, природа тут збереглася непогано — до Олевська й далі, до самісінського білоруського кордону тягнуться суцільні соснові бори. Жили б тут люди віками і гори не знали... Та війни, на жаль, безперервно прокочувалися і цим дrevлянським краєм. У згаданому мною Олевську під час Другої світової війни була утворена Поліська Січ, якою керував Тарас Бульба-Боровець. А останні повстанці УПА протрималися у східній частині Житомирщини до 1955 року. Українська ідея для житомирян ніколи не була порожнім звуком. Тому така назва батальйону, на мій погляд, була б дoreчною. Тут і географічна прив'язка є, а головне — історична. А втім, вирішувати самим хлопцям.

У 1991 році у НОВОГРАДІ-ВОЛИНСЬКОМУ ЩЕ ДОМІNUVALA РОСІЙСЬКА МОВА...

Населених пунктів на Житомирщині багато, але Новоград-Волинський ніколи не губився серед інших і ніколи не «пас задніх». Мало того, упродовж останнього десятиліття він навіть почав... непомітно переганяти Житомир за темпами національного відродження. Скажімо, для потреб армії тут за короткий час було зібрано 1 мільйон 400 тисяч гривень! Пояснення одне: спрацював людський фактор. Коли декілька років тому наша газета звернулася до всіх патріотич-

них організацій України з проханням передплатувати і популяризувати «Кримську світлицю», то відразу відгукнулось Братство вояків ОУН-УПА. Михайло Кот став одним з перших наших передплатників на Житомирщині. На жаль, Михайла Тихоновича вже немає з нами — він помер у 2012 році — саме тоді, коли депутати-сепаратисти енергійно проштовхували мовний закон Ківалова-Колесніченка. Побратими кажуть, що немолодий уже керівник Братства надто близько до серця сприймав нахабну акцію українофобів, небезпідставно вважаючи, що новий мовний закон може суттєво пригальмувати відродження нації. Не стало Василя Тихоновича... Але на той момент його стараннями вже була щедро засіяна поліська нива. Тобто в патріотичному сенсі Новоград-Волинський вже мав на кого рівнятися, бо отримав відчутний поштовх.

(Продовження на 4-й стор.)

Самооборонівці виконують Гімн України щовечора

КОЛИ МИРОТОЧАТЬ ІКОНИ...

«Зупинись і скажі добре слово!» — цей текст або майже такий можна було побачити серед гарних краєвидів, що прикрашали довгий і світлий коридор бази-готелю «Артек» у Сімферополі. Напис був для мене таким промовистим і значущим, як і його присутність, що я одразу полюбила усіх людей, які там працювали, і жодного разу за 12 років, доки ми орендували там приміщення, в них не розчарувалася, а щойно виникала в коридорі чиясь постать, як мое обличчя розплি�валося в привітній усмішці, яку важко було стримати. Ось така дивовижна сила слова! Хоча нелегко сказати, що тут було первинним: чи ота життєва настанова, чи те, що саме її обрав для себе і для гостей «Артеку» його трудовий колектив.

Сьогодні цієї таблиці на стіні вже немає, залишилися лише краєвиди. Під час весняних подій усіх тут перелихомило. Говорили про якихось біженців, а замість них з'явилися козаки з мішками картоплі, потім — цілком інтелігентного виду люди на дорогих автомобі-

лях, і нарешті справжні біженці — далеко не при параді, із сумками та вузлами і непідробним інтересом до секондхенду, що лежав купами на лавочках на подвір'ї бази. Серед цих людей — майже третина дітей, котрі вміють створювати собі свято за будь-яких умов. Приїжджають переважно донеччани, які, за офіційною версією, «не хочуть підпорядковуватися нелегітимній хунті», а чоловіки, батьки і дідуся присутніх тут «захищають рідну домівку від фашистів».

Думаю: як же всі вони жили раніше, і яка справа усім цим дітлахам до «фашистської хунти»? Адже ключові фігури при владі не помінялися практично з народження цих дітей, а голосування на президентських виборах показало, що найзатятіші «нацики», якими Росія залякує усій світ, не набрали на обох і двох відсотків голосів. А ось «жертва потенційного терору» єврей В. Рабинович набрав голосів майже стільки ж, скільки О. Тягнибок та Д. Ярош разом. Не ви-

тися за 1,5-2 місяці непохитною довірою до нових лідерів, яких раніше ніхто не чув і не бачив. Ну що, скажімо, зробив хорошого для оцінки біженців політтехнолог із Москви Олександр Бородай, який очолює нині так звану Донецьку народну республіку, окрім того, що обіцяє людям російську перспективу та виступає з провокативними заявами, внаслідок чого рідна земля місцевих жителів перетворюється на руїни? Задля якої ідеї варто на це виїти?

Про російську перспективу можу

сказати вже дещо із власного досвіду. Підвищенні пенсії вмить знецінилися. Українські гривні, курс яких під час обміну одразу ж впав нижче плінтуса, не залишили помітного сліду від накопичених уdoma збережень. Після нескінчених тортур банківські вклади так і залишаються під питанням, у всякому разі, з лютого цього року я не змогла там одержати жодної копійки. А ось оплачена із затримкою електроенергія (бо на пошту було не пробитися) вже аукнулася вимогою виплатити штраф. Це так собі, дрібнички. Більш суттєве — це прощання з базою «Артек», де для української газети вже немає більше місця. Йдемо — в нікуди. Непотрібні — нікому. Наші найближчі друзі (а хто тепер нам друг? хіба що тамбовський вовк!) заклопотані власним виживанням.

(Продовження на 5-й стор.)

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неється авторами.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скороочувати публікації і редактувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
бул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ
«МЕГА-Поліграф»,
м. Київ, вул. Марко
Вовчок, 12/14,
тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-
poligraf.kiev.ua
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 3712800300584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniictvo@gmail.com
Розповсюдження,
передплатна, реклама:
тел. +38(044) 498-23-64;
+38 (050)310-56-63

МИРНИЙ ПЛАН ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Президент України Петро Порошенко підписав указ, яким ввів в дію виконання Плану щодо мирного врегулювання ситуації в східних регіонах України. Про це повідомляє пресслужба Глави держави.

«Відповідно до статті 107 Конституції України постановляю:

1. Ввести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 червня 2014 р. «Про План Президента України з мирного врегулювання ситуації в східних регіонах України».

2. Впровадити План Президента України з мирного врегулювання ситуації в східних регіонах України з 22.00 20 червня до 22.00 27 червня 2014 року.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування», — йдеється в указі.

Мирний план Президента України щодо врегулювання ситуації в східних регіонах України

1. Гарантії безпеки для всіх учасників переговорів.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності тих, хто склав зброю і не здійснив тяжких злочинів.

3. Звільнення заручників.

4. Створення 10 км буферної зони на українсько-російському державному кордоні. Вивід незаконних збройних формувань.

5. Гарантований коридор для виходу російських і українських найманців.

6. Розброяння.

7. Створення в структурі МВС підрозділів для здійснення спільногопатрулювання.

8. Звільнення незаконно утримуваних адміністративних будівель в Донецькій і Луганській областях.

9. Відновлення діяльності місцевих органів влади.

10. Поновлення центрального теле- і радіо-

мовлення у Донецькій і Луганській областях.

11. Децентралізація влади (шляхом обрання виконкомів, захист російської мови; проект змін до Конституції).

12. Узгодження губернаторів до виборів з представниками Донбасу (за умови погодження одної кандидатури, при розбіжностях — рішення приймає Президент).

13. Дострокові місцеві і парламентські вибори.

14. Програма створення робочих місць в регіоні.

15. Відновлення об'єктів промисловості і соціальної інфраструктури.

* * *

«Володимир Путін підтримує рішення Президента України Петра Порошенка про припинення вогню на південному сході України, а також проголошений ним намір здійснити конкретних кроків для досягнення мирного врегулювання», — йдеється у повідомленні на сайті Кремля.

У прес-службі, однак, зазначають: Глава Російської держави звертає увагу на те, що запропонований план без практичних дій, спрямованих на початок переговорного процесу, «не є життєздатним і реалістичним».

Зокрема, Путін вважає неприпустимою ситуацію, коли вже після наказу про припинення вогню в результаті тривалого протиборства з українського боку на територію Росії влучають і вибухають боєприпаси.

На думку Путіна, оголошений мирний план Петра Порошенка «не повинен мати характеру ультиматуму».

«Можливість, яка відкривається з припиненням бойових дій, має бути використана для початку конструктивних переговорів і досягнення політичних компромісів між протиборчими сторонами на сході України», — йдеється у повідомленні.

ТИМ ЧАСОМ... Бойовики за останні три дні 44 рази порушували режим припинення вогню в зоні АТО. Режим припинення вогню може бути скасований дослідково!

(Продовження на 3-й стор.)

УХВАЛЕНО ЗАКОН ПРО НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМ ІЗ КРИМУ ТА СХОДУ УКРАЇНИ

Верховна Рада ухвалила закон про правовий статус осіб, які вимушенні залишили місця проживання внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та обставин, пов'язаних з проведеним антiterористичної операції на території України (№ 4998-1). Як передає кореспондент УНІАН, за це рішення проголосували 289 народних депутатів із 340, зареєстрованих у сесійній залі.

Закон визначає порядок надання державної допомоги, захисту конституційних прав та законних інтересів осіб, які вимушено залишили місце проживання внаслідок тимчасової окупації АРК та Севастополя або обставин, пов'язаних з проведеним антiterористичної операції на території України, за членів сім'ї, які переїхали до інших регіонів України.

Так, визначається, що особа, яка вимушено залишила місце проживання внаслідок тимчасової окупації АРК та Севастополя або обставин, пов'язаних з проведеним антiterористичної операції на території України, який постійно проживав в Автономній Республіці Крим або Севастополі станом на 18 березня 2014 року або на території проведення антiterористичної операції на час початку антiterористичної операції.

До цієї категорії осіб також належать іноземці чи особи без громадянства, які на законних підставах проживали на вказаных територіях України і вимушено залишили місця проживання внаслідок обставин.

Державна допомога надається вимушеним мігрантам, які в силу обставин, зазначених у частині 2, статті 1 цього закону, залишили місця проживання на тимчасово окупованій території чи території проведення антiterористичної операції, і які не перетинали Державного кордону України з метою набуття притулку чи отримання захисту за межами держави за час тимчасової окупації або проведення антiterористичної операції та прибули до регіонів тимчасового роз-

чи особи без громадянства, і, в разі необхідності, інших документів, що надають можливість встановити факт постійного проживання вимушеним мігрантом на тимчасово окупованій території або території проведення антiterористичної операції. Відомості про неповнолітніх членів сім'ї вимушенного мігранта вносяться до посвідки одного з батьків чи повнолітніх родичів неповнолітнього вимушенного мігранта.

Особі може бути відмовлено у видачі посвідки вимушенного мігранта якщо, зокрема, відсутні обґрунтовані підстави для вимушенного залишення місця проживання на території, зазначені у частині 2 статті 1 цього закону;

у органів державного управління наявні відомості про: здійснення особою злочину проти миру та людянності, конституційного устрою чи територіальної цілісності України; участі у противправах, відповідно до міжнародного права та чинного законодавства, діяя на території, відповідно до

законом вимушеним мігрантом та членами його сім'ї мають право отримати державну допомогу, передбачену цим законом, та допомогу в розселенні в місцях тимчасового розселення.

У разі, якщо вимушений

мігрант самостійно обирає регіон та місце проживання, не включений до переліку регіонів, визначених Кабінетом Міністрів для тимчасового розселення вимушених мігрантів, він визнається таким, що не потребує державної допомоги у тимчасовому розселенні.

Державна допомога надається за наявності документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документа, що посвідчує особу іноземця.

З потоку життя

РЕЙТИНГ ПУТИНА ПОМРЕ В КРИМУ?

Президент РФ Володимир Путін зараз переймається провалом туристичного сезону в Криму, який скоро приведе до соціального бунту. Про це в ефірі «ШустерLIVE» сказав російський опозиціонер Борис Нємцов, передає УНН.

«Путін зараз хвилює Крим, де зараз провалюється курортний сезон. Раніше там влітку відпочивало 6 мільйонів людей, з яких 4 мільйони — це були українці. Зараз пляжі порожні, а велика кількість кримчан живе за рахунок туристичного бізнесу. Тож восени виникне ситуація, коли вже кримчани в Ялті почнуть кричати про Путіна, що він сам знає чо», — сказав Нємцов.

За його словами, Крим на порозі соціального бунту, який скоро знищить рейтинг Володимира Путіна.

«І це не в Києві під посольством будуть кричати, а в Ялті. Якщо Путін не вирішить питання туризму в Криму, то його кінець розпочнеться з Криму. Рейтинг Путіна помре в Криму», — додав він.

В ЄС — ЛІШЕ ЧЕРЕЗ УКРАЇНУ

Європейський Союз дозволить країнам-членам імпортутати продукцію, вироблену у Криму, але тільки якщо вона матиме українські сертифікати. Про це мають домовитися міністри закордонних справ 28 країн спільноти, передає УНН з посиланням на Польське радіо.

«Європольнота не визнає окупації Криму і буде керуватися цією засадою також в галузі торгівлі. До ЄС зможуть потрапити лише ті продукти з півострова, які раніше отримали сертифікат від української влади. Сертифікати, які видає Росія, визнаватися не будуть», — йдеється у повідомленні.

Нагадаємо: попередня інструкція, ухвалена у Брюсселі, стосувалася видачі віз мешканцям Криму. Після дискусії було вирішено, що мешканці АРК, які мають українські паспорти, отримуватимуть візи у консульствах європейських країн на теренах України.

БУДЕ, ЯК В РОСІЇ: УДВІЧІ ДОРОЖЧЕ...

Кримські автоперевізники заявили про необхідність підвищення тарифів на пасажирські перевезення до рівня Краснодарського краю. Про це повідомив віце-президент «Асоціації автомобільних перевізників» Криму Зіновій Лудчак, передає портал кримської «влади» «Кримінформ».

«Вартість пасажирських перевезень у Криму в два рази нижча, ніж в середньому по Росії, при цьому основна складова собівартості перевезень, дизельне паливо, вище за ціною. Враховуючи поетапне підвищення рівня соціальних стандартів, вважаємо за необхідне протягом 6 місяців підвищити тарифи до рівня Краснодарського краю», — розповів Лудчак.

Як повідомляє «Крим.Реалії», кримські автоперевізники мають намір звернутися до прем'єр-міністра Росії Дмитра Медведєва з прохання

РЕЖИМ ПРИПИНЕННЯ ВОГНЮ МОЖЕ БУТИ СКАСОВАНИЙ ДОСТРОКОВО!

Президент України Петро Порошенко не виключає, що режим припинення вогню може бути скасований досрочно, зважаючи на постійне його порушення контролюваними ззовні бойовиками. Про це повідомляє прес-служба Президента.

«24 червня бойовики, всупереч власним обіцянкам дотримуватися режиму припинення вогню, даним у Донецьку на зустрічі з представниками Тристоронньої контактної групи, збили гелікоптер Збройних Сил України і спричинили смерть двох людей. З моменту оголошення мирного плану терористи

ПРОВОКАЦІЯ!

35 разів відкривали вогонь по українським військовим», — йдеться у повідомленні.

Прес-служба підкреслює, що П. Порошенко під час зустрічі з керівниками силових структур увечері 24 червня віддав наказ без жодних коливань відкривати вогонь у відповідь.

Водночас Президент сподівається на проведення чотиристоронньої конференції за участі Федерального Канцлера Німеччини Ангела Меркель, Президента Франції Франсуа Олланда та Президента Росії Володимира Путіна.

П. Порошенко розраховує, що результатом цієї розмови стануть практичні кроки Росії щодо забезпечення роззбро-

ення та відкланяння найманців з території України, а також запровадження надійного режиму безпеки на кордоні.

* * *

Бойовики за останні три дні 44 рази порушували режим припинення вогню в зоні АТО. Про це повідомив речник АТО Владислав Селезньов на своїй сторінці у Facebook.

«Сили АТО виконали комплекс заходів щодо встановлення обладнання з моніторингу та фіксації дій бойовиків, спрямованих на дестабілізацію ситуації в регіоні», — зазначив він і додав, що «в режимі он-лайн тривають зйомки обстрілів блокпостів і позицій, на яких дислокуються сили АТО».

В. Селезньов наголосив, що «наявні неспростовні докази свідчать про грубе порушення бойовиками умов мирного плану з урегулювання конфлікту на сході України».

ПУТИН: «БАБУСЯ ПОМЕРЛА»?

Нешодавно МЗС РФ виступило з офіційною заявою: українська армія піддала обстрілу територію Росії, прикордонний пункт Новошахтинськ. У результаті був поранений співробітник митниці. Назвавши події «злочином, що порушиє елементарні норми міжнародного права», зовнішньополітичне відомство президента Путіна додало таке: «Як можна співіднести це з оголошеним владою Києва припиненням бойових дій?».

Це вже було! Дежаву! 31 серпня 1939 року переодягнені в польську військову форму солдати СС напали на військовослужбовців вермахту на кордоні з Німеччиною, в районі польського міста Гляйвіц, захопили радіостанцію. У нинішніх підручниках ця трагедія називається «гляйвіцька провокація».

Її винахідниками були гестапівці з оточення фюрера, а кодовим сигналом мала служити фраза Гейдриха: «Бабуся померла». Свою провокацію фашисти назвали «Консерви». Всі убиті «німці» були в'язнями з німецьких концтаборів. Гітлер, праведно обурений розстрілом «мирних німців у зелених мундирах», заявив, що на територію Німеччини склоено напад, і оголосив Польщі війну. Газети вийшли з кричущими заголовками. А наступного дня, 1 вересня, розпочалася Друга світова війна.

Винахідники нинішньої провокації на українсько-російському кордоні думали і діяли за нацистськими лекалами. Інтелектуали з російського ГРУ (судячи з «Акваріума» Суворова) здатні лише на грубу, нахабну, неприкметну брехню. Правдивість не має значення, переможців не судять — учив своїх підлеглих фюрер.

«Заява» російського МЗС слово в слово повторює повідомлення міністра закордонних справ Німеччини фон Рібентропа послу Франції, який розповів французькому дипломату, що «польська армія перейшла кордон у трохи місяціх». Як сказав би офіцер гестапо (пам'ятаєте Штирліца?) професор Вейнеру Плейшнеру в Берні: «Ці хохли вкрай захабні!».

Логіка російських дипломатів стилістично вивірена «до точки і коми» — українські військові підіхали до Державного кордону на танках і БМП. Потім з гармат обстріляли російську територію, поранили митника, зруйнували будинок. Здавалося б, політичний гротеск! Або гра в дурня, «операція під фальшивим пррапором»? Та ні! «Наїзд» МЗС РФ об'єднує дві обставини. Перше — це «час» — одночасно із заявою Петра Порошенка про припинення вогню. І друге — абсолютний цинізм.

Пане Лавров і автори заяви! Підпалу Рейхстагу не було. Насправді, на закритому (за обопільною домовленістю) пункти пропуску «Довжанський» передували сотні бойовиків і терористів. Громадян Вашої країни — Російської Федерації. (Міністр внутрішніх справ України Аваков продемонстрував журналістам документи, які підтверджують, що озброєння і військова техніка були з російських військових частин). А головне, МО України офіційно заявило, що «з огляду на близькість до Державного кордону з РФ вогонь з артилерії або мінометів українські військові не застосовують і не застосовують».

Було б зрозуміло, якби Москва купірнувала трагедію пораненого митника. Знайшлися б слова співчуття і вібачень. Але сценарій Кремля інший. Сотні телевізійних репортажів, сюжетів, операторів, які за помахом чарівної палички опинилися в потрібний час у потрібному місці, показали «зруйнований українською артилерією будинок і пораненого російського митника». Десятки комен-

тарів леонтьєвих, дугінів, маркових і третьякових про лженараду України на РФ, які цілими днями транслюють «всі радіостанції Радянського Союзу», вибачте, — Російської Федерації.

Підантість ситуації посилили два моменти. Перший — дві телефонні розмови Президентів України та Росії, які вселили надію на мир. Другий — намір Москви судити українських військових злочинців, точніше, політиків, які відповідають за АТО. Господи, що відбувається з країною, про миролюбність якої світ складає легенди, а лагідність і пацифізм стали способом життя Путіна і його генералів?

Поінформовані джерела повідомляють, що 22 червня, в день початку війни фашистської Німеччини проти Радянського Союзу, Росія має намір здійснити військову провокацію проти України. Сценарій можливий той, який описаний вище. Непрямими ознаками, що підтверджують ці дані, є передислокація російських військових частин різних видів і родів військ із західної та центральної Росії до кордонів східної України. А головне підтвердження намірів Кремля приховано в словах, якими закінчується горезвісна заява МЗС РФ: «Як можна співіднести це (мається на увазі псевдострілянина по території РФ. — Авт.) з оголошеним сьогодні владою Києва припиненням бойових дій?».

Цей докучливий російський серіал з добре відомим рефреном означає, що Росія вкрай зацікавлена в ескалації військового конфлікту на сході України. Це — стратегія мілітаристів. Російська «тебня» (іх переповнюють військові феромони), дорвавшись до влади, неспроможна вирішувати проблеми економіки країни, підігріває шовіністичну ідею «ворог біля воріт країни». Головна мета — не допустити згортання або закриття проекту «Українська Палестина». Тому необхідно трирати російське суспільство в стані мілітаристської екзальтації. В іншому випадку — неполітична пенсія, гірше — тюремні нари.

Кажуть, головне у віці — зберегти бажання. Сам Путін і вся його гебешна команда старіє. Це закон фізіології і правди життя. Їх жинки не цікавлять. Що їм слози дитини? Вони шукати задоволень у приниженні інших, у вічній радості руйнування і вбивств. У них немає майбутнього, є тільки сьогодення.

Віктор ТИМОШЕНКО

(«Укрінформ»)

В ІМ'Я ЧОГО?

У СЛОВ'ЯНСЬКУ НА ДНІ ОЗЕРА ВОДОЛАЗ ЗНАЙШОВ СОТНІ ТІЛ ТЕРОРІСТІВ...

Втрати терористів у Слов'янську настільки великі, що вони не знають, куди дівати тіла вбитих, повідомив виконувач обов'язків начальника головного управління по роботі з особовим складом Збройних Сил Олександр Розмазнін.

Раніше ЗМІ повідомляли про переповнені місцеві морги, свіжі могили в лісосмугах, а також масовий вивіз домовин у Росію. Тепер знайдено масове захоронення на дні озера, передає ТСН.ua.

У Слов'янську водолаз, обслідуючи озеро, натрапив на кілька сотень трупів. Це — непоховані сини російського «отечества». Ось таким чином вони ховають тих бойовиків. Це нікому не відомі братські могили, які заповнюються бойовиками з Росії, що будуть вважатися безвісти зниклими людьми», — зазначив Олександр Розмазнін, виступаючи в ефірі одного з телеканалів.

РОСІЙСЬКІ СИЛОВИКИ В КРИМУ ШУКАЮТЬ ЕКСТРЕМІСТІВ І ЗБРОЮ... У ШКОЛАХ

У нових реаліях анексованого Криму обшуки з боку силових структур стають звичайним явищем. Проте повідомлення про обшук в ісламському навчальному закладі, який стався у вівторок, викликало обурення кримськотатарської громади півострова. У школі, де перебували лише учні та викладачі, озброєні люди в масках 5 годин шукали бандитські утруповання та зброя.

О шостій годині ранку 24 червня до медресе хафізів, тобто школи читців Корану в селі Кольчугіно Сімферопольського району увірвалися невідомі люди в масках і камуфляжі, озброєні автоматами. У будівлі ісламського навчального закладу в цей час перебувало 13 учнів і двоє викладачів. Враховуючи ранній час, люди спали.

Без пред'явлення документів, без рішення суду озброєні люди почали проводити обшук у приміщеннях медресе, виламуючи двері і розбиваючи вікна. В усній формі представникам Духовного управління мусульман Криму, які терміново прибули на місце події, вони повідомили, що діють на підставі рішення суду про підозру в екстремізмі та зберіганні зброя.

Як розповідають очевидці, обшук проводили упродовж п'яти годин. У дітей відбрали мобільні телефони і обшукали особисті речі. Зрештою, вилучили кілька навчальних комп'ютерів та відвізли старшого викладача медресе до Головного управління МВС у Криму, де допитували майже півтори години. Після чого, повідомивши, що нічого підозрюного в ісламському навчальному закладі не знайшли, відпустили.

У Духовному управлінні мусульман Криму поки відмовляються дати оцінку подіям, що відбувалися, оскільки так і не бачили вицегданого рішення суду. За неофіційною версією, на ісламському навчальному закладі надійшла скарга, що на території медре-

се нібито готують екстремістів та бандитські угруповання.

Заступник муфтія мусульман Криму Есадуллах Баиров каже, що «не бачить у цих діях добрих намірів». На його думку, це можна вважати демонстрацією сили.

«Усі медресе перебувають під безпосереднім управлінням Муфтіяту. Будь-яку перевірку можна було провести більш цивілізованим чином. Так воно і відбувалося раніше. Зрештою, це навчальний заклад, і там навчаються діти. І відбиток на психіці цих дітей може залишитися дуже глибокий. Якщо вже ми стали громадянами цієї країни, то ми чекаємо від неї більш конструктивних кроків», — зауважив Есадуллах Баиров.

Батьки учнів медресе сприймають подібне ставлення з боку силових структур нової «влади» як образу релігійних почуттів мусульман півострова. Вони переконані, що такі дії здатні привести до спалаху міжнародних і міжконфесійних конфліктів у Криму. «Це б'є по нашій гордості, нам боляче як кримським татарам, нам боляче як мусульманам, що з нами не рахуються, що на нас дивляться і бачать в нас ворога. Ми — толерантний народ, були і церкви, і мечеті поруч. Прикро», — висловлює своє переживання батько одного з учнів навчального закладу Алі Алієв.

Як стало відомо, цього ж дня вранці за підозрою у зберіганні зброя та наркотиків обшук провели і у приватному будинку багатодітної кримськотатарської родини у Сімферопольському районі. У місцевому главку МВС відмовилися коментувати ситуацію.

Напередодні у Сімферополі голова Меджілісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров заявив про те, що нова «влада» Криму проводить стосовно кримських татар «відверту дискримінаційну політику».

Мустафа ЧАУШ (Радіо «Свобода»)

«ВІН У БУДЬ-ЯКОМУ РАЗІ СКІНЧИТЬ ПОГАНО...»

Російський письменник Григорій Чхартишвілі, більш відомий під своїм літературним псевдонімом Борис Акунін, порівняв сьогоднішню ситуацію в РФ з часом між двома російськими революціями та розповів про своє ставлення до подій в Україні.

Події в Росії дуже нагадують мені те, що ві

(Продовження.)
Поч. на 1-й стор.)

І це попри цілу низку несприятливих факторів. Неважаючи на своє географічне розташування (західна частина Житомирської області), Новоград-Волинський був доволі зросійщеним. Навіть Олександр Дюбо, — тепер він один з найактивніших «братьчиків», — до 40 років розмовляв виключно російською. Таку ситуацію активіст пояснює так:

— Я жив поряд з військовим містечком, а там почуття українську мову було не просто. Хіба що від якоїсь бабусі... Але якби я в школі сказав щось українською, то з мене усі сміялися б. Навіть вихідці з села намагалися якомога швидше перейти на російську, бо інакше їх називали б «когутами». Ось таким був моральний клімат у Новоград-Волинському до 1991 року. Звичайно, такий рівень русифікації говорив про неабиякі успіхи радянської імперії на ниві асиміляції, але треба сказати, що й базис для цього був. Вже в 1921 році Новоград-Волинський (тоді Звягель) був значною мірою зросійщеним. Тут був великий від-

починаю розмовляти зі своїми шкільними друзями українською, то у моїй присутності вони переходять на українську, а нерідко й між собою вже говорять. Отже, багато залежить від покоління. Молодше повернеться до України — тут у мене немає жодного сумніву.

«НАШІ СПОРТСМЕНИ «ТИТУШКАМИ» НІКОЛИ НЕ СТАНУТЬ...»

У перший же день мого перебування у Новоград-Волинському я побував біля намету самооборонівців. Якраз було вечірнє шикування, урочисте виконання українського гімуна та розмови, що стосувалися поточних справ цього патріотичного утворення чиєсльністю, до речі, майже в батальйон. Але суть наявіть не в тому, скільки цих людей, і чи пойде хтось із них у зону проведення АТО. Дай, Боже, щоб нікому не

канці обласного центру. Можливо, в Житомирі нема такого лідера, за яким би пішла більшість міських жителів. У нас менше місто, зате є загальновизнане коло авторитетних людей. Наше Братство існує не один рік, воно витримало випробування часом. Тому наявіть люди, які раніше, до Майдану, хотіли щось робити, але боялися, тепер приходять до нас і намагаються приносити якусь користь суспільству. Раніше нас збиралося по 5–6 чоловік, а коли приходило 10, то це вже вважалося багато. А тепер ми — реальна сила, з якою не можна не рахуватися. Є люди, які не в Братстві, які не приходять до нашого намету, але вони постійно бачать синьо-жовтий і червоно-чорний прапори біля адміністрації, тому відчувають себе інакше, впевненіше. І український патріо-

Храм УПЦ КП тільки будується...

САМООБОРОНІВЦІ НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОГО — ПРООБРАЗ НОВОЇ УКРАЇНИ

Віктор Бусленко і Олександр Дюбо

тизм у Новоград-Волинському вже стає поширенім явищем.

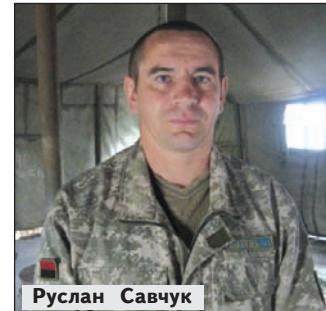
А ось точка зору одного з активістів Братства, учасника найдраматичніших подій на київському Майдані, Володимира Ліберди. Юнак навіть зовнішністю своєю підкреслює, що до радянського минулого поліщукам вже нема вороття. Козацький чуб до лиця Володимири і — ловлю себе на думці — він додає ваги словам людини, яка до українства прийшла лише рік чи два тому:

— Багато що змінив Майдан. Він реально створив нову Україну! Посткомуністична Україна перейшла в іншу якість. Раніше я бачив

ва, але значно важливіше, щоб президент чув наш народ, щоб ті, хто прийшов до влади завдяки Майдану, не забували про свою обіцянки. Бо Небесна Сотня померла не за Порошенка і не за Турчинова, люди загинули за Україну. До влади повинні приходити люди, які є патріотами не на словах, а на ділі. І які тепер воюють на Донбасі, відстоюючи територіальну цілісність України.

Тренер з греко-римської боротьби Руслан Савчук вважає, що спорт повинен відігравати важливу роль у житті сучасної людини. Ми навіть торкнулися з ним теми, яку порушував у пресі два роки тому. Чи не створити б нам всеукраїнський оздоровчий рух? Руслан Миколайович відповів:

— В принципі це реально, але не за нинішніх обставин. Бо важко щось планувати у всеукраїнському масштабі без матеріальної підтримки держави. А їй тепер не до спорту... Але загалом я з оптимізмом дивлюся на цю справу. За моїми спостереженнями, припиняється процес зростання відсотка «дітей комп’ютера» чи, як їх раніше називали, — «ботаніків». Діти справді проводять дуже багато часу за комп’ютером, але цікаво, що саме такі діти можуть прийти з батьками до борцівського залу. Народ мудріша! Адже їй справді, коли парубок здоровий, то й дівчата звертають на нього увагу. До речі, багато дівчат приходить на тренування саме через симпатію до знайомих хлопців. Вони, видно, відчувають інтуїтивно, що здорові хлопці є мислять інакше. Скільки наших спортсменів на Майдан іздило! Саме вони й ставали бійцями самооборони. У перших рядах вони стояли! Спорт загартовує, виробляє характер, а це дає можливість краще реалізуватися в житті. А якщо люди на успішна в житті, то вона буде думати про те, щоб і держава була успішною. Якщо ж юнак буде палити пти, то яке у нього май-

Руслан Савчук

бутнє? Ну, поїздить на заробітки, поки сила є, а потім зіп’ється... І ще одну важливу ріць я хочу сказати. Ми намагаємося, приступлюючи дітям любов до здорового способу життя, водночас пріщеплювати ѹ український патріотизм. Наши спортсмени «тітушками» ніколи не стануть.

БОРОТИСЯ ЗА КРИМ ІНФОРМАЦІЙНО. ЗА РІДНУ ЦЕРКВУ — ТАКОЖ!

Потім, спліклуючись за кавою з Віктором Бусленком і Олександром Дюбо, ми не могли не згадати про Крим:

— На сьогоднішній день боротися за Крим можна тільки інформаційно, — висловив свою точку зору Віктор Тарасович. — Півострів потрапив у таку халепу... Кримчани вже відчули різницю в цінах на продукти, транспорт, ліки. Є велика різниця у ставленні української і російської влади до самих кримчан. Тому для того, щоб Крим повернувся, інформаційна робота повинна проводитися на максимально високому рівні і постійно. Во українська армія не може вести бойові дії в Криму і на Луганщині одночасно. Але коли закінчиться АТО на Донбасі, то треба буде провести армійські навчання на материковій частині України, біля Криму. І тоді населення зрозуміє, що ця армія допоможе повернути їм те, що вони мали до анексії півострова Росією, і те, що вони втратили з приходом «зелених чоловічків». Причайні проукраїнські налаштовані люди почуватимуться впевненніше. Масові протести в Криму цілком можливі. Але це при умові добре організованої інформаційної роботи. Про це не можна забувати ні на

соток євреїв — 48%, чимало росіян — 20%, і навіть етнічні українці далеко не всі розмовляли українською. В навколошніх селах панувала українська, але ж ми говоримо про місто... Мені важко назвати причини зорадження в мені українофільства. Якусь роль відіграли патріотичні книжки, прочитані в юності, наклада відбиток і зустріч із вірним побратимом Михаїлом Котом. Віктором Бусленком, якого ми всі шанобливо звемо «Тарасовичем». Раз чи два бачився з самим Михайлom Котом незадовго до його смерті. Оце, мабуть, і все. А той район міста, де колись учився, я й тепер називав би новоград-волинським Донбасом. Стосовно всього міста це й справді своєрідний Донецьк-Луганськ. Мешканці цього мікрорайону якщо й не проросійські, то «совкові» — адже там багато відставників, пенсіонерів... Проте останнім часом, коли я

довелось туди їхати. Як на мене, то цінність новоград-волинського батальйону в іншому. Це досить непогано організована патріотична структура, яка могла б суттєво вплинути на ситуацію в місті та в районі. І заодно бути прикладом для наслідування в інших регіонах України. Остаточно переконався в цьому під час розмов з молодими бійцями самооборони. Зверніть увагу на їхній високий рівень громадянської свідомості, на те, як вони уміють мислити і аналізувати ситуацію. Це вже не ті хохли-присто-суванці, які складали чималенький відсоток населення СРСР і жили за принципом: «Моя хата скою, нічого не знаю». Тут уже національна свідомість заявляє про себе з силою, якою так завжди боялися кремлівські правителі.

Ось як пояснює причини новоград-волинського феномена тренер спортивного клубу «Карате-Січ» Руслан Загривий:

— На початковій стадії нашої самоорганізації великою була роль Віктора Тарасовича і його найближчих однодумців. Але потім, коли «зачепило» кожного з нас, тоді почала об’єднувати... думка. Спільна думка — одна на всіх. І спільні думки. Коли ми зустрічамося в наметі, нам уже є про що поговорити. Новоград-волинці тепер активніші навіть, аніж меш-

Руслан Загривий

Володимир Ліберда

навколо себе молодь, байдужу до всього. А тепер багато молодих людей почали цікавитися тим, що відбувається навколо них. І мені здається, що вони відчули цінність такого поняття, як Батьківщина. Хотілося б більшої активності молоді, але й те, що є — вже непогано. До нашого намету часом і школярі заходять. Переважно це діти наших активістів. Їм у нас подобається, вони відчувають, що причетні до чогось важливого... Багато чули про київський Євромайдан, для них це невід’ємна складова частини їхнього дитинства. До речі, дехто з політиків каже, що Майдан повинен розійтися, але моя думка така: він повинен стояти. Звичайно, треба поступово наводити порядок у центрі Киє-

вітні! Адже якщо кримська громада не зрозуміє, для чого наші війська там стоять, то це нічого не дастъ, ми будемо лише даремно втрачати людей. А взагалі, я знаю військових, які кажуть так: «Закінчимо АТО на Донбасі, поїдемо воювати в Крим. Крим треба повернати...». Але це військові так кажуть, бо військові операції — це їхня робота. Ale ж треба працювати й інформаційно. Во Росія не є слабкою у військовому відношенні. Основне слово повинні сказати самі кримчани. Скільки наших людей сидять зараз в Інтернеті! Їх треба повною мірою зачутати до роботи.

В нашу розмову втручається Олександр Дюбо: — У соцмережах, зокрема і в «Однокласниках», я спостерігаю певні зміни. Проукраїнські сили починають перемагати. Поки що у невеликих інформаційних сутінках, але ж відно, що тенденції позитивні... Якщо у росіян переважають матюки, лайка, образи, то у нас — раціональні аргументи. А моральна й інтелектуальна перевага — це велике діло.

* * *

Потім ми поїхали до Свято-Петропавлівського храму, який зводить протоієрей Микола Бричак (УПЦ КП). Настоятеля застали в робочому одязі на... ришуванні. Разом з помічником він працював у потічола, зводячи на деревлянській землі українську церкву. Ось тут я вже не знав, що й думати — пишатися, що у нас такі протоієреї? Чи, може, позарадити «клятим москалям» з УПЦ МП, які подібно роботою себе ніколи не утруднюють? У тих грошах кури не клюють, а тому робоча сила завжди знаходиться. У мене з союзою була стаття Тамари Солов’євої «Хай буде царствотвоє як на небі, так і на землі...» («KC» за 13.06.2014). Тому у розмові з отцем Миколою мимоволі загадали отця Івана з Переяславського. Церкву, яку український священик будував власними руками, кримські шовіністи хочуть відібрати.

(Продовження на 5-й стор.)

Ця стаття з «Кримської світиці» обговорювалася потім у різних середовищах. І знаєте, люди доходять висновку, що ми повинні стати значно монолітнішими. Наша церква у важкі дні Євромайдану довела, що вона з народом. Це не якесь там гундяєвське відгалуження ФСБ... Отже, й народ повинен допомагати її стати на ноги. А в Новограді-Волинському лише дві церкви УПЦ КП, та й то у стадії будівництва. У навколишніх селах усі церкви належать до Московського патріархату. Це знову результат поразки в інформаційній війні з Росією. Коли з поліщуками розмовляєш на цю тему, то вони нерідко кажуть: «Ми розуміємо, що краще бходить у свою церкву, але все одно Бог один...».

От і спробуй ім пояснити, що московський Бог таки трохи інший, він частенько заплющує очі на зло. Там від християнства хіба що ритуал залишився, а решта — від лукавого. Якщо говорити про зміцнення православ'я на Житомирщині, то треба відзначити: у середовищі поліщуків ще роботи й роботи!

ПРО ЖІНОЧУ «ДЕСЯТКУ» І ПРО ЦИГАН, ЯКІ ТАКОЖ ГОТОВІ ЗАХИЩАТИ УКРАЇНУ

Виявилось, що серед самооборонівців є не лише чоловіки. Людмила Возняк-Гона (у минулому спортсменка, кандидат в майстри спорту з плавання) керує невеличким жіночим підрозділом:

— Своїми подругами по жіночій «десятці» я задоволена. Хоча «десятка» це трохи умовно, бо нас уже 23... Збільшується відсоток молоді — шкода, що ви не всіх змогли побачити. Дівчата-старшокласниці закінчують школу, у них екзамени, тому намагаємося їх не відволікати. Постійно з ними спілкуються і впевнено, що вони будуть з нами. Є серед них справжні активістки, є менш активні, бо вимушенні відійти на заробітки, але у випадку гострої потреби на кожну з них ми можемо розраховувати. Думаємо над тим, як збільшити нашу присутність в соцмережах, бо на цьому фронті Україну треба захищати. Путін максимально мобілізував свій електорат, досяг цього зомбуванням через підконтрольні канали телебачення. А у нас повинна спрацювати національна свідомість і національність.

Варто зупинитися ще на одній деталі. Серед самооборонівців Новоград-Волинського є вже й циганський «рій». Про це також розповів Олександр Дюбо:

— Вони почали по телебаченню, що Путін виставив ультиматум Україні. І натякнув: або ви припиняєте АТО, або Росія вводить на нашу територію свої війська. Після того в наш намет почали стікатися люди. Навіть ті, хто досі жодного разу не був! Прийшли й представники циганської громади міста і сказали, що у випадку чого будуть захищати Україну разом з нами. Вони чергували в намет кілька разів, пода-

рували нам телевізор, щоб самооборонівці могли переглядати останні новини. Люди спочатку сприймали присутність циган дещо насторожено, адже існує певні стереотипи... Але потім заспокоїлися. Це наявіть приємно, що ми у Новограді-Волинському не ділмося з вірою і мовою ознакою. Ми всі, незалежно від національності, готові боронити рідну землю.

БЛАГОСЛОВИ, ЗЕМЛЕ, НАШИХ ГЕРОЇВ!

Сталося так, що після Новоград-Волинського я відразу поїхав на Івано-Франківщину. Проте хлопців з добровольчого батальйону «Прикарпаття» на місці вже не застав. Без зайового галасу вони повантажилися на залізничну платформу і відправилися в зону АТО. Шкода, що розминулися. Адже цікаво було б порівняти настрої галичан

«За військову доблесть» — нагорода з Інгушетії

з настроями поліщуків. Зате поталіло в іншому: застав у Коломії нашого вірного «світличанина», 91-літнього Мирослава Симчича, більш відомого в лавах ветеранів ОУН-УПА як сотенний Кривоніс. Йому ще за життя встановили пам'ятник, бо за плечима цієї незламної людини — третина століття, проведена в тюрмах і сталінських таборах. Пан Мирослав уважно слухав мою розповідь про хлопців з новоград-волинської самооборони. А потім сказав:

— Я радий, що житомиряни довели свою здатність самоорганізуватися. І порадувало мене те, що навіть цигани Новоград-Волинського готові воювати за Україну. А ви знаєте, що в УПА також існували циганський підрозділ? Це було на теренах Буковини, представники цього наро-

ду не мали ніякого сеніменту до радянської влади і тому вирішили боротися разом з українцями. Вони всі загинули в 1944 році, ніхто не зрадив і не перешов на бік ворога... Роль українських націоналістів у об'єднанні націй та народностей у боротьбі за свою права важко переоцінити. У лавах УПА воювали і узбеки, і азербайджанці, і грузини. Одного грузина, якого знову ще по нашій партізанці, я зустрів у сталінських таборах на Коломії... Їхній підрозділ хотів повернутися на територію Грузії, щоб там боротися за незалежність рідного краю. Вони благополучно доїхали до Дніпра, але там їм довелося прийняти бій з частинами НКВС. Хтось був убитий, хтось потрапив у полон. Може, хтось і доїхав до рідних місць? На жаль, я цього не знаю... Треба сказати, що серед інтелігенції поневолених народів ми мали й маємо багато друзів. Скільки теплих слів я почув від грузинів! Кримські татари також висловлювали мені свою повагу — адже саме моя сотня знищила в 1945 році цілий полк генерала Дергачова, який проводив депортацию кримських татар, чеченців, інгушів. Я навіть листувався з татарою Заремою, а інша представниця цього народу наявіть приїздила до мене в Коломію. Я тоді був молодшим і становивав з нею кримськотатарський народний танець «Хайтарму». А представники інгушського народу наявіть нагороду мені вручили — орден «Військова доблесть». Це ж не тільки мене вшанували ці люди, вони таким чином відзначили вагомий внесок УПА в боротьбу з більшовицькою імперією...

...Поки пан Мирослав згадував свою повстанську молодість, я звернув увагу на картину якогось місцевого художника — той зобразив молодого сотенніго Кривоноса і його бойових побратимів на фоні Матінки Божої. Подумав: ось заслужила людина своїм життям визнання, вже й такі оригінальні картини створюють прикарпатці! Прожили ми сімдесят відносно мирних років. І тепер знову триваючи в світі... Невже й нашому поколінню доведеться воювати за свою волю, гинути в сибирських концтаборах? Невже й житомиряни, черкашани, чернігівці вимушенні будуть народжувати своїх «Кривоносів»? А так було для того пожажні підстави — ні слова без обману, ні слова без належного політичного забарвлення.

Особливо обурюють спекуляції, пов'язані зі смертим. Відчуваю усім еством, що цього просто не можна робити, що за це доведеться платити нам усім: тим, хто чинить кривду, хто їй вірить, хто не в змозі утриматися від помсти. То хіба ж може християнська країна бути розсадником гріха?

Кілька днів поспіль з екранив російського телебачення не сходять портрети двох журналістів, які загинули від мінометних обстрілів, супроводжуючи війська так званого народного ополчення. Однозначної оцінки їхня діяльність не знаходить: офіційна російська преса вважає їх героями, бо вони, жертвуючи собою, працю-

КОЛИ МИРОТОЧАТЬ ІКОНИ...

(Закінчення.

Поч. на 1-й стор.)

І ні в чому їм дорікнути. Boehoch ми і боролися колись за кожного, хто потрапляв у скрутку, але ж то не була гра без правил, а швидше спра-части.

Вже закінчується червень, а курортний сезон так і не розпочався, море — спочиває. Спочивають і ті, хто мав намір зміцнити здоров'я вітамінами, іх, як і раніше, дешевше купляти в аптекі, бо там же — не дають на кілограми. Ale і тут подобається не все і не всім. Хворі на серце, для кого валідол, як картопля, не приховують розчарування, викладаючи за десять таблеток цього препарату екстремної дії в 5 разів більше, ніж раніше. Сумують і прибічники панкрутина, солібура та багатьох інших найнеобхідніших медичних препаратів. Bo не для всіх чарівне слово «Москва» на упаковці може компенсувати їхні втрати.

Ta, як і ведеться, шукала собі вітху, бо не може не бути у всьому цьому якось світлої сторони. Скажімо, газ. Минулого разу я купляла газовий балон за 150 грн. і чекала на нього близько двох місяців. Регулярно чую, що Росія постачає газ чи не у половину світу, а її газові підприємства — на четвертому місці у світі за рівнем прибутковості. Отож, дума-ла, потішуся знову, як і за радянських часів, пратиму близину теплу водою, а не вуличної температури, знову щодня їстимо свіже гаряче варіво! Вже й протору-ває стежину до молочниці, бо молоко дуже доречне для ранкової каші. А молочниця рапорт і каже: «Оце придбала балон газу. I скільки б ви думали, котште? Тисячу рублів. Кажуть, ми його даємо від аж із Тюмені привезли!». Ось так і обламалася моя заповіт на мрія.

Ta найважче, з чим не зми-ритися і до чого не присто-суватися, це сама атмосфера, сповнена злоби, негативу, осуду, ненависті до моєї етнічної батьківщини, її людей, принципів, на яких будується їхній світогляд, а що були для того пожажні підстави — ні слова без обману, ні слова без належного політичного забарвлення.

Особливо обурюють спекуляції, пов'язані зі смертим. Відчуваю усім еством, що цього просто не можна робити, що за це доведеться платити нам усім: тим, хто чинить кривду, хто їй вірить, хто не в змозі утриматися від помсти. То хіба ж може християнська країна бути розсадником гріха?

Кілька днів поспіль з екранив російського телебачення не сходять портрети двох журналістів, які загинули від мінометних обстрілів, супроводжуючи війська так званого народного ополчення.

Однозначної оцінки їхня діяльність не знаходить: офіційна російська преса вважає їх героями, бо вони, жертвуючи собою, працю-

Нашу «Світицю» хотів називати «українською іконою Криму»...

ники, як і їхні попередники, мають під костюмом рясу, подалася за порятунком до Ради міністрів. Там спочатку спілкувалися з нею дуже привітно, але, дізнавшись, що я працюю в українській газеті, чиновники одразу ж змінівся в обличчі, вибіг з кабінету і більше не повернувся.

Сьогодні, як ніколи, мені б хотілось говорити про добро. Ale примусити когось бути добрим, лояльним, людям просто неможливо. Pam'ятаємо перші місяці Майдану в Києві. Щодня повідомлялося про все більшу і більшу кількість потерпілих журналістів. Це були люди різних національностей, бо ті події цікавили весь світ. За останніми даними, потерпіло 160 працівників ЗМІ, серед яких і загиблі. Зауважувалося наявіть, що прихильники Януковича цілили в них не випадково. У тому самому звичаємий сьогодні українських військових і Росія, намагаючись зробити це припущенням фактам всезагальній уваги.

Втім, ще зовсім недавно проросійська депутатка О. Бондаренко, яка хизується, що має журналістську освіту, повчала з телекранів, що загибелі для журналістів — це цілком нормальне явище, «іздергки професії». В іншому разі, не лізте туди, куди голова не влазить.

Але полізи і ми. Bo не надто багато було бажаючих відстоювати інтереси української громади Криму. Одне із найсуттєвіших досягнень за 23 роки — це пристойне орендоване державою для нас приміщення, як зручне для роботи, так і корисне для нашого газетного іміджу.

«Зупинись і скажи добре слово!» — навчали нас тут.

Так у цьому «бронежилеті

від «Артеку» ми і вийшли під кулі тих, хто ап'єрію вважає

нас ворогами.

Скажімо, новий господар він, не дочікуючись поки ми заберемо свої речі, вже обживав приміщення. А робив це так: повернувшись до працівників редакції спиною, старанно зішкрабав із дверей кілька маленьких майже не помітних паперових наліпок із закликом говорити рідною українською мовою. Забувши про правила хорошого тону, чоловік нетерпляче зішкрабав наш образ із новітньої історії Криму.

Але сліди від нашого минулого не піддавалися. Навіть нібито ставали яскравішими. Вони нагадали мені ікони, які мироточать чимось надіями і сльозами.

Тамара СОЛОВЕЙ

Сотенний «Кривоніс» — очима художника

Проскурнін Павло народився на Донеччині, у Краматорську, 29 вересня 1986 року.

Батьки — мама Олена, доМогосподарка; тато Володимир — тренер-консультант з економічного розвитку міст України. Старша сестра Тетяна — дизайнер з поліграфії. Племінниця Мілана. Син Кирило.

* * *

До трьох років Павло жив на Донеччині. З трьох — в Криму — в Краснопerekopську. Батькові надали там роботу, та їхні підходи для дітей. Ходив у ясла, садок, школу. Кожне літо їздив до дідуся і бабусі в Слов'янськ.

У школі любив фізкультуру, малювання, співи. З садка ходив на вільну боротьбу у ДСЮШ. Закінчив музичну школу (ударні інструменти). Після 9 класу вступив до Вишого Керченського морського профучилища, але не закінчив, повернувшись в рідне місто — у середню школу. Після школи працював будівельником, офіціантом, барменом, охоронцем. Закінчив курси плиточника-облицювальника. Перебував у громадянському шлюбі. Зараз сам виховує сина Кирила, якому 4 роки.

* * *

...Батько Володимир завжди хвілювався за сина і

ЗРОБИТИ ВИБІР!

РОЗПОВІДЬ ПРО ЄВРОМАЙДАНІВЦЯ-КРИМЧАНИНА

вив робити правильний вибір. Так сталося і з Майданом. Павло, мало про це знаючи, не вникав у суть Майдану в Києві. Але після побиття студентів батько запитав сина: «Ти хоч розумієш, що діється? Ти розумієш, який вибір маєш зробити? Вибирай!».

Павло вирішив їхати в Київ! Подумав про себе: «Невже в майбутньому, коли мій син захоче сказати своє слово, висловити свою думку, його поб'ють, чи вчинять ще гірше?». Довго не вагаючись, зібраав речі і поїхав волонтером на Майдан. «Хоч підмітати чи прибирати, аби бути там!».

Тож у Києві — з 20 грудня 2013 року! Потрапив на Майдан і перше, що зробив, то звернувся в Інфоцентр Громадського сектора Євромайдану. Розпо-

вів про себе і спітав, чи потрібні волонтери. Запропонували стати у варту і вночі оберігати порядок. Згодився. Дали номер телефону киянина Костянтина, який брав на квартиру майданівців, тому що сам також був майданівцем. Годував своїх постоляців, сприяв у вирішенні побутових проблем. Але Павло часто ночував у Будинку профспілок. Був нічним дозорцем. Спав мало.

* * *

Коли почалися провокації, офіційно створилася 26 Сотня, в яку ввійшов кримчанин, і хлопці продовжували свої охоронні функції. Павла призначили десятником. Під час найважчих боїв був у центрі подій, де наші хлопці стояли на передовій з палицями, а звичайний феєрверк використовували як ракетницю.

Був знайомий з Сергієм Нігояном, стояв з ним у варті на барикаді з боку готелю «Козацький». Смерть побратима сприйняв дуже боліче.

У день наступу «беркутівців», які закидали натовп шумосвітловими гранатами, Павло був серед майданівців і отримав поранення з помпової гвинтівки у щоку. Відразу не відчув болю. Слідом за цим відчув удар в голову від розриву гранати, до якої було прив'язано камінь. Не впав, а зумів утекти від «беркутівців». Добіг до готелю «Дніпро», відчув, що стікає кров'ю. Павла підібрали медики, які в цей час надавали першу допомогу постраждалим, обтерли кров і замотали голову. Відправили в Будинок профспілок, але Павло вже не міг сам іти, тому хлопці довели його, а ме-

П. Проскурнін

дики наклали Павлові 7 швів і зашили прострілену щоку.

Павло рвався у бій, але його не відпустили, бо мав температуру. Будинок профспілок заповнили пораненими. Павло вважав себе здоровим і вже наступної ночі, 23 січня, був на ногах, а побратими раді його появлі. Ходив з усіма на Грушевського, барабанив у бочки, кидав з хлопцями «коктейлі», які самі ж і робили.

* * *

У січні, в часі боїв, випадково познайомився з галичанином Павлом Савчуком. Розговорились якось на барикадах. «Кілька днів було достатньо, аби зрозуміти, що ми — одного духу! Павло Олексійович згодом запропонував приїхати у Соснівку, бо в Крим повернутися було неможливо, тому що в рідному Краснопerekopську всі були антимайданівцями...».

Знайшлися і спільні інтереси: обидва Павли — заняті велотуристи, тому Павло Савчук запропонував Павлові Проскурніну стати другим інструктором у Міжнародному веломарафоні

«Україна—Італія», який плавував на нинішнє літо... Та, на жаль, зараз зробити цю мандрівку неможливо.

* * *

Павло Проскурнін приїхав на Львівщину, у Соснівку, в березні цього року. Тимчасово проживає в БФ «Еко-милосердя». Став волонтером фонду. Сприяє у щоденній діяльності. Подружився з соснівчанами, залюбки допомагає новим друзям. Павло одним з перших підтримав акцію «Бронежилет для журналиста», яка зараз триває у містечку, бо на своїй шкірі відчув беззахисність перед кулями ворога. Мріє, щоб скоріше приїхали батьки і привезли синочка, бо скучив за рідними; щоб якнайшвидше настав мир і спокій, а Крим знову став українським; щоб знайти хорошу галичанку, яка буде вірною подругою і доброю мамою для сина...

А поки що Павло Проскурнін — кримський козак — поправляє здоров'я і готується стати на захист України разом з іншими патріотами, не байдужими до майбутнього держави.

Віра ОЛЕШ

Кримський мандрівник

Нічна варта

Охоронець

Привіт таткові!

МЕНІ НАСНИЛОСЬ, ЩО ВОНИ ЗУСТРІЛИСЬ...

Мені наснилось, що вони зустрілись: Убитий в Крутах й вірменін Сергій. В саду едемськім на травичці всілись: «За що тебе?» «За Україну, друже мій». «Ти знаєш, і мене за неї вбили, Та це було вже років майже сто. Тоді померли ми, щоб ви нам жили. А вас вбивають... Вас тепер за що?» «Ти пам'ятаєш, друже, звісно, пам'ятаєш, Як біло-біло

в нас цвітуть сади. І ти цей запах п'єш. І ти його вдихаєш... Я б все віддав, щоб хоч на мить туди». «А я ще ввечері узяв дівчу за руку Й тихенько так до серця притулів. Тоді не зізнав, що Бог уже розлуку Навіки на Землі нам присудив. Під Крутами стояли ми стіною. В очах не страх, а зліті до ворогів. Большевики готовились до бою, Я йшов на смерть... «Мені твій попіл стукав, брате, в груди. Я — вірменін, а теж Вкраїни — син.

Сергій Нігоян

Не мав у серці крапельки облуди, За те й убив мене проклятий поганин». ...Мені наснилось, що вони зустрілись: Убитий в Крутах й бородач Сергій. В саду едемськім на травичці всілись: «За Україну нас вбивають, брате мій...»

Оксана ФЕДОРУК

ГУРТУЙМОСТЬ!

У річницю Крут кривавих Віктор Другий, зек-монарх, Нібі мав на те він право, Нібі є він патріарх, Говорив з телеекрану, Крокодила слози лив, Виступав проти Майдану, Проти люду зло творив. А тим часом на Майдані На морозі люд страждав, Свої права, Богом дані, Чесно й мужньо захищав. Щоб злодійство приховати, «Гарант» раптом «захворів». Зрозумів, пора втікати, Бо народ давно прозрів. Як на сполох — биймо в дзвони! Братаймось, гуртуймось!

До борні, самооборони!

Від рабства рятуймось!

Прокинулись наші люди,

Змели тиранію.

Буде лад у нас усюди, Наснага й надія. Засіяють сонцем ясним Небеса над нами, І життя буде прекрасним В містах й над ланами.

Олексій КЛЮСКО, пенсіонер, інвалід I групи с. Барвінівка, Житомирська область

ШУМИТЬ МАЙДАН

Шумить Майдан, вирує пропорами, Биття сердец злітає до небес. Тут нація єднається думками, Високий дух народний тут воскрес! Усі прийшли сюди по добрій волі, Не гнав ніхто нікого батогом, Щоби сказати — «Hi!» тупій сваволі,

Що замахнулась гумовим кийком. Прийшли без зброй, без бажання крові, Вогонь надії у очах горів. Наповнювалися серця любов'ю

За України дочок і синів. Тож, можновладці, не гнівіте Бога

I загнудайте прихвосні своїх, Адже насильство — то лиха дорога, А кров пролита — то найтяжчий гріх.

Не провокуйте на криваві кроки, Не підіймайте руку на святе, Бо наш народ засвоює уроки,

I як сміття з дороги вас змете! **Володимир ГОЛОВКО** Сумщина

В історії кожного народу і кожної держави є події, які постійно оточені атмосферою вдячної пам'яті нашадків. Якщо взяти тільки військову історію, то побачимо, що, наприклад, поляки з особливим пістетом згадують про перемоги під Грюнвальдом та Рацлавіце, росіяни — на Куликовому полі, а німці — під Ватерлоо та Седаном... Ці переможні битви у ході справедливих війн були спрямовані на визволення свого народу від іноземного панування, на оборону своєї незалежної держави. Тому й вивчають історію цих битв на шкільних лавах, тому й пишуть про них книги і знімають фільми, тому на честь їхніх учасників споруджують пам'ятники.

І тільки в умовах колоніального стану країни така традиція порушується, бо загарбники прагнуть стерти ці славні події з пам'яті поневоленого народу, аби пригальмувати процес національного відродження, боротьби за національну незалежність.

Класичним прикладом цього може служити історія Конотопської битви 8-10 липня (28-30 червня) 1659 року, коли українська армія віщент розгромила загарбницькі російські війська. Але пізніше Україна програла війну, внаслідок чого втратила незалежність, а ще пізніше (наприкінці XVII ст.) — і політичну автономію. Більшість українських земель опинилися під владою Російської імперії.

Через колоніальне становище України в історичній науці насаджувалися концепції і погляди на історичне минуле, які відповідали насамперед інтересам загарбників. А Конотопська битва уже самим своїм фактом руйнувала міфи про споконвічну й непорушну дружбу між українським та російським народами, про одностайність українського народу в підтримці Переяславської ради 1654 р., про загальнонародне прагнення українців до «воссоединення». Мало того, вона нагадувала російським великородженим шовіністам про найбільшу в історії Росії другої половини XVII-XVIII ст. поразку російської армії — поразку саме від українців, яка для імперської свідомості була аж надто болючою. Тому Конотопська битва всіляко замовчувалася, а коли й згадувалася, то скромовоюко і відверто вороже, тенденційно, аж до відвертих фальсифікацій.

Українська підколоніальна наука здебільшого мовчала, слово правди могли сказати лише історики, які працювали поза силовим полем Москви (у прямому значенні цього слова). Але зусиль В. Герасимчука, М. Грушевського, Д. Дорошенка, І. Кріп'якевича та деяких інших було замало. Лише в останні роки з'явилася низка цінних досліджень українських (А. Бульянський та ін.) і польських (П. Кролл) науковців, які істотно прояснили передисторію та хід російсько-української війни 1658-1659 рр. та Конотопської битви. Натомість російські автори (І. Бабулін) в дусі приспом'ятної «борьбы против буржуазных фальсификаторов» прагнуть применити масштаби битви, трактують гетьмана Виговського як «ізмінника», відмовляють українцям у праві на свою державу, а царський уряд подають у ролі... міротворця (!).

Отже, російсько-польське перемир'я, укладене за спину України-Гетьманщини у Вільно 1656 р., було брутальним порушенням умов рівноправного російсько-українського договору 1654 р. Тиск із боку Москви на незалежну Українську державу особливо посилився по смерті гетьмана Богдана Хмельницького у 1657 р., коли через низку об'єктивних причин значно погіршилося її внутрішньо- та зовнішньополітичне становище. Особливо небезпечною було те, що Москва дедалі активніше підтримувала за спину законного уряду і легітимного гетьмана Івана Виговського опозицію, яку очолювали авантюристи та політичні демагоги — кошові Яків Барабаш та Іван Безпалий, полтавський полковник Мартин Пушкар. Московські воєводи, котрі сиділи зі своїми гарнізонами в Києві та деяких інших містах, дедалі нахабніше втрачалися у внутрішньоукраїнські справи, ігноруючи волю гетьмана. Врешті, підбурювана ззовні опозиція взялася за зброю, і Виговський, перебравши всі мирні заходи, мусив застосувати силу.

Російсько-українська війна ставала чимдалі масштабнішою. На кордонах зібралися велике царське військо, яке здійснювало рейди вглиб України, а потім перейшло у відкритий наступ. 10 листопада 1658 р. наказний гетьман Григорій Гуляницький закликав ніжинського наказного полковника Григорія Кобилицького готовуватися до оборони, бо «Москва наступає беззброяна із свавільниками (пушкарівцями та барабашівцями). — Ю.М.).... все мечем та вогнем розорюють, церкви Божі та монастири палять, священиків, іноків та інокинь, всіх під меч без юдного милосердя (дають), а крім того, над паннами, добрими дівчицями та попадями розоріння чинять, груди їм відрізають, не шкодують навіть

малих дітей, виколупують очі святым на образах...». У той час, як Річ Посполита надавала Виговському скоріше символічну допомогу, а Кримське ханство обмежувалося короткочасними походами, царська Росія спрямовувала значні війська на Україну, не спинюючись перед жорстокими репресіями. Особливо «відзначився» князь Ю. Борятинський, який сплюндрував і випалив околиці Києва, порубав і повісив чимало мирних жителів. Небезпідставно Г. Гуляницький гостро дорікав царському послові за те, що «безпредставні війська свої на нас сівеольниками насилаєт и многие места выжги и высекли... и поругательство над христианами чинят». Послід Виговського, які вимагали в царя не втурчати в українські sprawi і повернути назад свої війська, було заарештовано, а згодом послано в Україну величезне російське військо на чолі з князем О. Трубецьким, С. Пожарським, Г. Ромодановським, С. Львовим, Ф. Куракіним.

Невеликі українські заслони відійшли до Срібного (Прилуцький полк під проводом

російської армії біля переправи через річку Соснівку під Конотопом. Тут Виговський залишив орду, яка поділилася на дві частини, і половину українського війська. Сам же на чолі решти війська завдав противникові удару. Побачивши нечисленне військо гетьмана, князь Семен Пожарський сміливо пішов на нього, а коли воно почало тікати (як виявилось, це була військова хитрість), кинувся назад. Перейшовши за віткачами річки, Пожарський опинився в пастці. Із засідки з обох боків вдарили головні сили Виговського і орда. Одночасно широко розлилася річка, яку козаки навмисне загатили і на додачу зруйнували міст, що унеможливило відступ московської кінноти. Вона застягла в багні, у «справжніх конотопах», як писав тогочасний хроніст. Узята в кільце російська армія опинилася в безнадійному становищі й танула на очах... Повторився сценарій Зборівської битви 1649 року.

9 липня 1659 р. союзники завдали удару московському війську, яке стояло під стінами Конотопа. Побачивши, як розгортаються

Пам'ятний знак на місці Конотопської битви

КОНОТОПСЬКА БИТВА

Битва під Конотопом. Сучасна картина

Пам'ятник І. Виговському

майбутнього гетьмана Петра Дорошенка) та під Конотопа (Ніжинський та Чернігівський полки під проводом ніжинського полковника Григорія Гуляницького). Після жорстоких боїв Срібне було захоплене й винищено, а 16 квітня 1659 р. передові російські війська підступили до стін Конотопа. Почалася триvala

події, Гуляницький здійснив успішну вилазку і захопив частину артилерії та обозу. У ході жорстокої битви союзники змусили російське військо відступати за межі Гетьманщини «оборонною рукою», тобто табором, відбиваючись від навальних атак козаків і татар. Сам Виговський, котрий керував битвою, ледь не загинув: спочатку гарматним ядром відірвало ногу його коневі, потім куля розірвала одяг на гетьмані. У переслідуванні відступаючого російського війська (14-16 липня) відзначився білоруський шляхтич Мстиславського воєводства, який переселився в Україну, Богдан Дубяга.

У результаті Конотопської катастрофи на полі бою полягло близько 30 тис. царського війська (хоч деякі джерела подають більшу цифру — від 40 до 50 тис.), а союзники втратили 10 тис. (Виговський втратив 4 тис. козаків, хан — 6 тис. ординців). Чимало російських вояків потрапило в полон, у тому числі й кілька воєначальників і сам Пожарський. Останній поводився brutally, обсипав хана лайками, за що був стражений, а разом з ним — іще багато полонених. Український літописець Самійло Величко написав із цього приводу: «Отак за Виговського було, Бог так зволив, розором і кров'ю війська і його (Пожарського) власною, невинне пролиття крові Сріблянських мешканців і розор міста, що іх учинив Пожарський, бо з той поразки зміг утекти до свого обозу під Конотоп хіба той, хто мав крилаті коні». Конотопська битва мала надзвичайно широкий резонанс, у Європі були навіть надруковані релієфі з цього приводу, про ней писали українські літописці та польські хроністи.

Сучасні російські історики-публіцисти прагнуть довести з допомогою некоректних підрахунків, що втрати царського війська були менші, ніж 10 тис. (але навіть якби справді це було так, то вітрати більші, ніж шведів під Полтавою у 1709 р.!). Але не хто інший, як С. Солов'йов — класик російської історографії, котрого аж ніяк не запідоозриш у симпатії до українського козацтва (швидше навпаки!), змушений був визнати, що «цвіт московської кінноти, який відбув заславів походи 1654 і 1655 рр., загинув за один день... У жалобній одязі вийшов цар Олексій Михайлович до народу, і жах напав на Москву... Трубецький, на котрого покладали найбільші надії, утратив таке величезне військо! Москва тепер затриміла за свою власну безпеку: з наказу царя люди всіх станів поспішили на земляні роботи з укріплення Москви. ...Мешканці околиць зі своїми ро-

динами й майном наповнили Москву, пішла чутка, що цар вийздить на Волгу, за Ярославль». Сучасні історики встановили, що під Конотопом загинули представники багатьох пожважних московських родів, що робило поразку царського війська ще болючішою...

Виговський швидко очистив від загарбників територію Гетьманщини і готовував наступ на Москву, збираючись повторити похід Петра Сагайдачного та Михайла Дорошенка. Але невдовзі він був змушений відмовитися від свого наміру. Причиною стало загострення громадянської війни в Україні, вибух повстання в тилу і похід одного з опозиціонерів (Івана Сірка) на Крим, що зумусив хана повернути на батьківщину. Українське суспільство не було тоді єдиним, далися візки і століття бездержавності, що зумовило розгун апархії та всіляких опозицій, які легко ставали знаряддям у руках іноземних загарбників. Словом, «самі себе звоювали», як потім із гіркотою писав Іван Мазепа. Не бажаючи нищення батьківщини, Виговський склав булаву, яка перешла до Юрія Хмельницького — недолого сина Великого Богдана. Скориставшись ситуацією, нова російська армія вдерлася в Україну.

...У жовтні 1659 р. Юрій Хмельницький під тиском російського війська підписав новий (уже нерівноправний) російсько-український договір у Переяславі, внаслідок чого Україна з незалежної держави перетворилася на автономну одиницю у складі Московської імперії...

Попри програму українцями війну та всі подальші невдачі, Конотопська битва була й залишається одним із славних символів національно-визвольної боротьби українського народу, засвідчуєчи високий моральний дух і рівень військового мистецтва українського війська. Її досвід ішов раз показав, що будь-які воєнні звитяги залишаються безрезультатними, коли немає єдності народу, коли фундаментальна загальнонаціональна справа творення держави підмінюється боротьбою за інтереси одного класу, групи чи партії, що має своїм наслідком громадянські конфлікти та війни і втрату власної державності...

Юрій МИЦІК,
доктор історичних наук, професор Дніпропетровського державного університету
(з архіву «KC»)

З такими гаслами п'ять років тому в Україні відзначили 350-річчя Конотопської битви

Багатолітнє протистояння Росії і Швеції на рубежі XVII–XVIII століть, відоме як Північна війна за владіння Балтійським побережжям, стало одним з найдраматичніших періодів в українській історії. Експедиційний корпус, очолюваний молодим шведським королем, видатним полководцем Карлом XII, який здобув ряд блискучих перемог, розгромив російську армію Петра I під Нарвою (1700), війська польського короля Августа II Сильного (1702), підкорив Саксонію (1706), в 1708 році вступив на територію Росії.

Гетьман Іван Мазепа вирішив скористатися сприятливим моментом і визволити Україну з-під московського гніту. Але на цей раз щаслива доля відвернулася від талановитого шведського полководця, а заодно — і від українського гетьмана. Через ряд трагічних помилок і прорахунків шведська армія під час генеральної битви під Полтавою зазнала поразки. Карлові XII і його союзників I. Мазепі довелося рятуватися втечею на територію Османської імперії. Скориставшись переломом у війні на користь Росії і «зрадою» Мазепи, Петро I повністю заволодів Україною, запровадивши режим жорстокого окупаційного терору і насильства над усім українським народом. Унікальна козацько-гетьманська республіка була перетворена на Малоросію, а згодом — взагалі стала південно-західним краєм Російської імперії...

ЧИ Ж «ЗБРОЯ» ПЕРЕМОГЛА ПІД ПОЛТАВОЮ?

«Оружію російському — виват!» (Петро I) Хоч як, здавалося б, дивно, але питання це цікавить мене дуже давно, буквально зі студентської лави. Вже не пригадаю — на другому чи третьому курсі історичного факультету Одеського держуніверситету ім. І. І. Мечникова довелося мені писати курсову роботу на тему «Полтавська битва». Тема як тема, особливих складнощів у її висвітленні не передбачалося. І в історичних джерелах, і в художній літературі все чітко визначено: блискуча перемога «російської зброя» і поразка шведської армії Карла XII, а разом з тим — безславний кінець українського гетьмана Івана Мазепи.

Керівник курсової, консультиуючи, пам'ятаю, рекомендував особливо зосередитись саме на мазепинській лінії. Треба було, по-перше, показати, що гетьманом Мазепа став, так би мовити, нелегітімним шляхом, оскільки відомо, що від нього одержав чималий хабар царський вельможа князь Голіцин (сюжет з цим фактом був присутній майже в усіх літературних джерелах про Мазепу і Полтаву); по-друге, показати, як «підступний» гетьман упродовж понад 20 років водив за ніс царя Петра, і лише тепер, напередодні Полтавської баталії, показав своє справжнє обличчя; і, по-третє, загострити особливу увагу на тому, що Мазепа — заклятий ворог українського народу, тому що збиралася зрадити його і

роз'єднати з братерським російським народом...

Цього плану я і дотримувався. Необхідна література, що стосувалася теми, була вивчена, усі ці штампи ретельно використані; я обов'язковий атрибут, щедро процитована пушкінська «Полтава», яку всі студенти знали ж напам'ять, особливо ті місця в ній, що стосувалися Петра і Мазепи. Всі ми добре пам'ятали, що цар Петро — «прекрасен, он весь как божия гроза», а український гетьман — неперевершений негідник і «злодій».

Отже, залишалася формальність — захист курсової...

Однак саме під час цієї процедури виникли непередбачені обставини. Наш декан, нині покійний, Кирило Григорович Мигаль (ми його називали «західняком», оскільки він незадовго перед цим прибув в Одесу із Західної України, здається, зі Львова, лекції свої читав виключно українською, що для післявоєнних сталінських часів бу-

вало «бліскучими полками» і «рядами непохитних штыків», чому не називаються славні імена російських генералів, котрі керували битвою. Скажімо, коли йдеться про Бородінську битву, то історія зафіксувала імена не тільки її основних діячів — М. Кутузова, М. Барклая-де-Толлі та П. Багратіона, — але й майже всіх генералів, полковників, взагалі багатьох офіцерів, хто забезпечив оборону Багратіонових фрешів й Шевардинських редутів і успішно контратакував ворога, хто хоча б якоюсь мірою проявив себе геройськи під час битви. Усіх, хто «прославив руське оружие при деревні Бородино» (М. Кутузов), ми знаємо поіменно. Це — командувачі армій, корпусів, дивізій генерали З. Олсуф'єв, М. Тучков, П. Строганов, А. Бахметьев, Н. Лавров, І. Дорохов, М. Раєвський, М. Платов, І. Паскевич, І. Васильчиков, Д. Неверовський, М. Воронцов, А. Кутайсов, І. Панчуленідзе, Г. Емануель, І. Мар-

б'янки... Виявляється, українські козацькі полки, що залишились вірними російському цареві, під командуванням старого воїна, досвідченого полководця Семена Палія відіграли вирішальну роль у Полтавській битві і перемозі над армією Карла XII. Полковники Павло Полуботок, Іван Скоропадський, Данило Апостол, інші мужні козацькі ватажки, — ось хто «винні» у тому, що «непобедимі господи шведи», — як зазначається в «Журналі Петра Великого», — скоро хребет свої показали, і от наших войск вся неприятельська армія ве-

ПРАВДА МАЗЕПИ І «ПРАВДА» ПЕТРА: ЧИ МОЖНА ЇХ ПОЄДНАТИ?

ДРАМА

ло майже опозицією до існуючого режиму), який сидів в аудиторії мовчки при захисті курсових іншіми студентами, раптом виказав інтерес до мого надто скромного дослідження і «засипав» запитаннями з цієї теми. Причому питання такі, що на більшість з них у мене відповіді не було. Зрештою, тепер зрозуміло, вони й ставились не до мене.

Присутні на захисті викладачі спробували притягти мені на допомогу, відстоюючи офіційну точку зору. Виникла дискусія з багатозначними недомовками, зі згадуванням невідомих авторів і літературних джерел. Так, зокрема, ми почули про книгу з незвичною назвою — «Історія Русів», про твори заборонених істориків... Студенти переглядалися поміж себе, не розуміючи, про що дискутиують наші викладачі, адже все так «очевидно» — під Полтавою перемогло «руське оружие», про це говориться в кожному підручнику з історії СРСР, про це ж із особливою силою наголошується в пушкінській поемі: «І, злобясь,

видит Карл могучий
Уж не расстроенные тучи
Несчастных нарвских
беглецов,
А нить полков блестящих,
стройных,
И ряд незыблемый
штыков».

Але такі «аргументи» нашого декана явно не перевинували. Відповідь же на те, чому він був незадоволений, я зміг отримати лише згодом, коли ознайомився з історичними джерелами, які переконливо аргументують інший погляд на полтавську драму 1709 року.

ЗАГАДКА «ГЕНЕРАЛЬНОЇ БАТАЛІЇ»

При ознайомленні з історичною літературою про Полтавську битву звертає на себе увагу майже повна відсутність яких-небудь відомостей про герой баталиї, про тих, хто команду-

ков, М. Лебедев, А. Горчаков, П. Коновніцин, полковники Д. Давидов, А. Чернишов... Перелік відомих героїв Бородіно можна продовжувати.

Можемо поспатися й на інші битви. Наприклад, історичні джерела називають конкретні імена тих, хто командував полками, які під хоругвами з золотим левом на синьо-блакитному фоні в Грінвальдській битві 1410 року розгромили німецьких лицарів, чи навіть ще раніше — Мамая на Куликовому полі в 1380 році.

Про тих же, хто вийшов переможцем у битві проти «могутнього Карла» в липні 1709 року на берегах річки Ворскли під Полтавою, відомості практично відсутні. Мимоволі виникає запитання: чому? Чому автори численної літератури про Петра I та його час так загадково замовчують герой баталиї? Навіть таке спеціалізоване фундаментальне видання, як багатотомна «Советская историческая энциклопедия» в досить змістовній статті про Полтавську битву, крім самого Петра та його улюблена, колишнього продавця піріжків з горохом і майбутнього генералісимуса Александра Меншикова, глухо згадує лише двох-трьох учасників подій. І — все...

До речі, у Пушкіна вибір «герой баталиї» теж був невеликий: окрім «благородного Шереметева», ще — «и Брюс, и Боур, и Репнин». Ось і всі «птенцы гнезда Петрова... / Его товарищи, сыны».

Загадку «генеральної баталиї» певною мірою допомагають нам розкрити документальні й літературні джерела, зокрема «Історія Малої Росії» Д. Бантиш-Каменського, «Історія Малоросії» М. Маркевича, «Історія Русов или Малої Росії», праці старшинсько-козацького літописця Григорія Гра-

сьма опрокинута».

«Сражение сие, — розповідається, наприклад, в «Історії Русов», — начали шведы на самом рассвете и конницей своею напали на регулярную конницу российскую и прогнали ее за ее шанцы. Но начальник казацкий, Палей, с казаками своими, напав тогда на шведов в тыл и на фланги их фронтов и прорвавшись в интервали, сделал величайшее им поражение кошмаром и из ружьев, от чего они, смешавшись, побежали к своим шанцам и потеряли генерала своего Шлиппенбаха, взятого в плен. Казаки, преследуя шведов до их шанцев, провели позади себя сильную колонну пехоты российской под командою генерала Меншикова... Шведы, не имея артиллерии и претерпев от россиян великий урон, показали во фронте своем многие интервалы или пустоты, а Палей, сие приметя, тотчас ворвался в них казаками и произвел всеобщее замешательство в неприятеле... Смешанные казаками, обратились шведы в бег».

Отже, як бачимо, козацькі полки Семена Палія, Івана Скоропадського, інших героїв битви примусили шведів «показати хребет». Не було б їх на полі бою на боці російської армії, — напевне, довелось б з-під Полтави тікати Петрові з Меншиковим, а не Карлові з Мазепою...

Та не діждалися воїни 20-тисячного українського ко-

зачого корпусу визнання їхнього подвигу на полі бою. Не вважав Петро за потрібне визнати це і назвати героїв героями. Не зробили цього і пізніше. Навпаки, Полтавська перемога Петра стала справжньою трагедією для України. Розлючений на Івана Мазепу, цар вирішив поститися усюму українському народові. Постраждали не тільки прихильники гетьмана, яких тисячами вбивали, вішали, садили на пали, але й все козацтво, зазнало руйнувань і пограбування Запорозька Січ. Фізичним винищеннем країни, руйнуванням матеріального добробуту українського народу цар виснажував його сили, аби він знову не зміг виступити проти Росії.

Далі в «Історії Русов» читаємо: «Победа над шведами, так славна и решительная, торжествована была, обыкновенно, молебствиями и пированием, на которое приглашены были и все пленные генералы и министры шведские. Им возвраща-

тів, що цілими тисячами гинули від утоми, голodu і нездорового повітря; і всі ті біди і кривди наші тепер ще збільшилися під теперішніми порядками; начальствує над нами чиновники московські, не знають прав і звичаїв наших і майже безграмотні — знають тільки, що ім все над нами чинити можна».

«ВОРОГ РОСІЇ І ПЕТРА»

Один із визначних дослідників мазепинської проблеми, професор Олександр Оглоблин пе-реконтиво доводить, що хоч саме таке визначення дає йому Пушкін у своїй поемі «Полтава», повторюючи це твердження у різних варіаціях кільканадцять разів, Мазепа принципово не був ані русофілом, ні русофобом. Він вважав за можливе співжиття з Москвою на засадах Переяславської угоди Богдана Хмельницького, бо така була реальна дійсність, отримана ним від своїх передників. Гетьман робив усе можливе, щоб у таких умовах сприяти розвитку своєї країни, розви-

вати культуру й духовність українського народу.

То що ж спонукало гетьмана Мазепу перейти з під опіки одного правителя до іншого? Чому, будучи улюбленцем Петра, найвідданішим царським слугою упродовж більш як двох десятиліть, він раптово став «зрадником», його «заклятим ворогом»?

Звичайно, ніякої раптовості не було. Відповідь на ці запитання неупереджені українські історики шукать, з'ясовуючи передусім реальну політику Московської держави, яка поспішно здійснювала курс на повне знищення національного суверенітету України й руйнування її самобутності, поступову її інкорпорацію до складу Росії. Цей процес, як відомо, розпочався практично відразу ж після 1654 року, коли волою Богдана Хмельницького Українська козацько-гетьманська держава опинилася під п'ятою «царя східного, православного».

Вже наприкінці XVII століття московські правителі почали обмежувати коло питань, вирішення яких залежало від гетьманського уряду. Насамперед, урізано право зносин з іноземними державами, посилився контроль над внутрішньополітичними акціями українських урядових органів, проведеним фінансово-економічної політики тощо. Вирішення багатьох питань, якими займалися гетьман та його уряд, почали перебирати на себе спеціальні царські установи.

Втрати автономних прав Гетьманщини стала особливим відчуттям на початку XVIII ст., за правління Петра I. Для нього, як і для його наступників, Україна і її народ були не автономною державою та нацією, а лише відповідним «будівельним матеріалом» для зведення Російської імперії.

(Продовження на 9-й стор.)

Політика нового російського царя щодо України була виражена ним у зловісних намірах «прибрати Україну до своїх рук» (це його вислів). Чим далі посилювалось грубе втручання царя у її внутрішні справи, збільшувався економічний прес на населення, яке мусило утримувати за свій кошт російські військові гарнізони, сплачувати в російську скарбницю непомірні податки тощо.

Особливо важким тягрем для українського народу було утримання численних російських військ, що стояли регулярним постом на території Гетьманщини. Іноді царська армія в Україні нараховувала до 100 тисяч чоловік. Це надзвичайно обтяжувало населення, особливо селянство, яке було зобов'язане будувати і ремонтувати казарми, доставляти підводи, дрова, фураж для коней, виконувати інший обов'язок. Для утримання армії російські командування фактично реквізовувало у селян сотні тисяч голів великої рогатої та

Бурлачук у своїй книзі «Владимир Раевский» (із серії «ЖЗЛ», М., 1987), розповідаючи про будівництво «північної Пальміри», який належало прорубати «вікно в Європу», наводить такий факт: «Только с Черниговской губернию сюда пригнали десять тысяч казаков, и ни один не вернулся! Дорого обошлось нашему народу это «око»...

Гнівно засуджує з цього приводу знушення Петра над українськими козаками Т. Г. Шевченко. Він називає його «лютим катом України». У знаменитій поемі «Сон» гетьман-патріот Полуботок проклинає несамовитого царя:

О Боже наш
милосердний.
О царю поганий,
Царю проклятий,
лукавий,
Аспиде неситий!
Що ти зробив
з козаками?
Болота засипав
Благородними костями;
Поставив столицю
На їх трупах катуваних!
Про це ж йдеться у програмному документі Кири-

вратит нам права нашої вольності...».

Полтавська драма 1709 року і каральні дії російських військ завдали Україні нових страждань. Економічне і політичне насильство над українським народом доповнилось його духовним спустошенням — було взято курс на асиміляцію українців шляхом іхньої русифікації. В 1720 р. Петро I видав розпорядження, яким заборонялося друкувати в Україні будь-які книги,крім церковних. Але й релігійні видання дозволялося друкувати лише після уніфікації з російськими. В українському діловодстві запанувала російська канцелярська мова. Те ж саме відбувалося в освіті. Навіть свою самоназву українці втратили, перетворившись на «малоросів».

У своїй політиці ліквідації Української козацько-гетьманської республіки Петро I послідовно викорінював усі ознаки її державності, систематично ослаблював, фізично винищуючи її населення, руйнуючи його матеріальний добро-

могали і насильно не брали..., а покупали добровільним торгом і за наличні деньги».

Напевне, слід пожалувати, що не судилося нашому народові скористатися благородними намірами видатного європейського полководця, який до того ж сам зазнав поразки і опинився в надзвичайно скрутному становищі. Досі історики з'ясовують причини цієї драматичної ситуації — і для шведів, і особливо для українців. Одні звинувачують Карла XII в його прорахунках, погано розроблених планах воєнної кампанії, інші закидають провину Мазепи. Прусський король Фрідріх II Великий з цього приводу писав: «Закидається Карлом XII, що здався він на обіянки Мазепи. Та козацький гетьман не зрадив його; навпаки, Мазепа сам був обманений несподіваним збігом обставин, яких ані передбачити, ані оминути не міг».

Бо й справді, дослідники називають цілу низку трагічних обставин і тактичних прорахунків, які можна було обминути, і Полтавської трагедії могло не бути. Й існувала б тоді на північному заході Шведська імперія, а Росія змушенна була б залишатися без Балтійського «вікна», як які залишається вона й досі без Босфору і Дарданелл, хоча прагнула цього віками...

«ВИЗНАЧАВСЯ ПРИКМЕТАМИ СВОГО НАРОДУ...»

Характеризуючи величну постат гетьмана Івана Мазепи, його роль в українській історії, кожен неупереджений українець має замислитися над тим, чи є хоча б найменши підстави вважати зрадником державного діяча, який намагався звільнити свій народ від соціального і національного поневолення? Чи міг лідер нації, якого іноземні дипломати характеризували як політика, котрий над усе ратував за долю своєї Вітчизни «визначався у цьому прикметами свого народу», бути зрадником цього ж народу? Чи може сприйматися нами, українцями, діяльність його як зрада, коли він діяв буквально одержимий саме у таких сферах, як захист інтересів своєї держави, розвиток національної освіти, культури, розвиток духовності свого народу, спорудження десятки храмів?

На наш погляд, абсолютно мав рацію у своїй оцінці ситуації російський історик

другої половини XIX ст. Олександр Брюкнер, який цілком резонно стверджував, що союз Мазепи зі шведським королем Карлом XII «не може бути більше неморальним як союз, що його двома роками пізніше уклав молдавський господар Кантимір з російським царем Петром Великим проти турецького султана» і тому «політику гетьмана Мазепи належить уважати як ein Meisterstück, а спробу визволення України з-під панування тодішньої малокультурної імперії як геройчний акт».

В історії багатьох народів лідери, що відважилися на аналогічні діяння, увічнені, визнані як найбільші, найшанованіші національні герої. Їхніми іменами назовані міста-столиці, навіть самі держави. Такої честі удостоєні Джордж Вашингтон, перший президент Сполучених Штатів Америки, який «зрадив» Велику Британію, очоливши армію колоністів у війні за незалежність від іспанського панування. Мали щастя бути у цьому ряду національні герої наших сусідів поляк Тадеуш Костюшко (до речі, українського походження) і угорець Шандор Петефі та багато інших видатних керівників національно-визвольної боротьби. Зрештою, і Богдан Хмельницький, який очолив Визвольну війну українського народу 1648–1654 років, теж «зрадив» Річ Посполиту...

Нещаслива історична доля, на превеликий жаль, виявилась немилосердною до Великого Гетьмана, славного українського патріота, який бажав здобути волю, відстоювати честь своєї Батьківщини, але, знеслившись у важкій боротьбі, загинув, затаврений анафемою. Важка недоля спіткала й увесь український народ, розпорядившись подіями не на його користь. Для Росії ті події були переможно-триумфальними, для України ж — Полтава стала великою драмою, болючі наслідки якої відчуваємо й ми, нині сущі.

Семен ЦВІЛЮК,
доктор історичних
наук, професор кафедри
історії державності
України та культурології
Одеського юридичного
інституту

(Газета «День», 2007 р.)

Яр Славутич

ПОЛТАВСЬКА БИТВА

Встають перед зором
задимлені дали,
Полтава, Батурин
і Ворскла встають.
Козацькі загони,
за волю повсталі,
На північ верстують
окрилену путь.

Над ними гетьманські
гойдаються стяги,
Гранчасто цвіте
золота булава.
Рушає Мазепа,
свідомий звитяги,
І славу навколо
співає трава.

І в ноги лягають
стели неозорі,
Привітно лунають
байраки здаля...
— На поміч! На поміч! —
воляє у зморі
Поранений швед,
посланець короля.

І рвійно знялися
шаблі — як шулки!
Метнулись навально
легкі козаки.
Свій гнів на Москву
вихлюповать ріки,
Відомству на неї
виносять балки.

І неба, й землі
невгамовність невпинна,
Повставши пекельно,
у битві кипить.
Вкривається трупом
полтавська долина,
І меркне у димі
полтавська блакить.

Як вої Олега,
стрільці Святослава,
Богданові лицарі,
зрослі з біди, —
Полки Гордієнка
роздялюють лави
Московської, хижої,
злой орди!

Це судного дня
дovождана когорта
Підводить окрилля
з шабель і вогнів;
Це слава козацька
Й гетьманська погорда
Вергають на ворога
звагу і гнів!

Велика звитяга,
та війська не досить.
Навали п'ятьох
не здолає один.
І шведи здаються,
і жалі голосить
Дніпра голубого
зажурений плин.

Він тужно тече,
багряніючи кров'ю,
Гойдає журбу
сінових корогов
І з ніг короля
обмиває з любов'ю
Пролиту в бою,
запорошену кров.

І дальні дзвінці
ридають в одцаї,
І в жалощах никнуть
і поле, і сад.
І, зором шугаючи
вдалі безкрай,
Мазепа вельможо
відходить назад...

1959

ПОЛТАВИ

дрібної худоби, величезну кількість хліба та інших продуктів, що призводило до занепаду господарства. В українських селах тоді з'явилося гірке прислів'я:

Москали, соколики,
пойли у наші волоки,
А будете здорові,
— поїсте й останні корови.

В численних війнах, які Росія вела тоді на півдні і в Прибалтиці, українські козацькі війська постійно використовувались як гарматне м'ясо — їх кидали у найтяжчі й безвихідні битви. Але найгнанебіншим знушенням над українськими козацькими полками було те, що цар примусово забирає їх для будівництва нової столиці Росії — Санкт-Петербурга, де десятки тисяч їх усіяли своїми кістками прибалтійські болота.

Не існує точних даних про кількість українських козаків, селян, ремісників, які загинули на роботах при спорудженні укріплень, каналів, осушені болот. Але про масштаби їх смертності й каліцтва можна судити ось з такої цифри: тільки на будівництві Ладозького каналу в 1721–1725 рр. загинуло 13 тисяч козаків. Полковник Черняк, описуючи в 1722 році хід робіт цьому каналу у своїй доповіді російському сенату, зазначав:

«При Ладозі у канальній роботі множе число хворих і померлих знаходиться, і що раз, то більше умножаються тяжкі хвороби — найбільше вкорінилася гарячка і опух ніг, і мрутъ з того. Однаке приставні офіцери, не вважаючи на таку нужду бідних козаків, за повелінням пана бригадира Леонтієва без жадного бачення немилостиво б'ють при роботі, — хоч і так вони її не тільки вдене і вночі, а навіть в дні недільні і празничні одправляють — без спочинку до неї приганяють. Боюся я, отже, щоб козаків не погубити як торік — що їх хіба третя частина скалечених в минулім році додому вернулася...».

А російський автор Фока

ло-Мефодіївського братства — «Книзі буття українського народу». У пункті 90 зазначено, що козацтво потрапило «у неключиму неволю московському цареві», який «положив сотні тисяч в канавах і на костях збудував собі столицю».

Роздумуючи про тяжкі муки України, якими «пerekлякати саме б пекло можна», Великий Кобзар у поемі «Іржавець» змальовує картини петровського геноциду українського народу такими словами: «вое-води, Петрови собаки, рвали, гризли... і погнали на болото город будувати».

Тому-то, зрештою, й вдається Іван Мазепа до драматичної спроби позбутися зверхності Росії і повернутися державну незалежність Україні. Наприкінці жовтня 1708 року він відправив Стародубському полковнику. Скоропадському грамоту з викладенням причин, що спонукали його до переходу на бік шведського короля Карла XII. «Московська потенція уже давно имеет всевозможные намерения против нас, — писав гетьман, — а в последнее время начала отбирать в свою область украинские города, выгонять из них ограбленных и доведенных до нищеты жителей и заселять своими войсками. Я имел от приятелей тайное предупреждение, да и сам ясно вижу, что враг хочет нас — гетмана, всю старшину, полковников и все воинское начальство — приставить к рукам в свою тиранскую неволю, искоренить имя запорожское и обратить всех в драгуны и солдаты, а весь украинский народ подвергнуть вечному рабству. Я узнал об этом и понял, что московская потенция вступила к нам з боку росийских селян з боку шведських військ: «Я — слуга царский! Я служу Богу и государю за весь мир христианский! Кури и гуси, молодицы и девки, — нахабно заявляли москалі, — нам принадлежат по праву воина и по приказу его благородия!». Шведи же, напротив, ничего у обывателей не вы-

Цар Петро відвідує гетьмана Павла Полуботка у в'язниці.
Художник В. Волков. Олія. Кінець XIX ст.

КОЖНОГО ДНЯ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ВИБУХАЄ НОВИМИ ПОВІДОМЛЕННЯМИ. ЯКЩО ЩЕ ЖЕВРІЛА НАДІЯ, що найближчим часом Україна захистить, простягне руку нашим побратимам у Криму, то нині на холодно-

НАШ УКРАЇНСЬКИЙ КРИМ...

«Чому ми допустили це? Чому цей жахливий сон став дійсністю?». Сьогодні вкотре запитуємо себе: що може зробити кожен освітянин, який співпрацював з кримськими педагогами та науковцями? І наши діти чекали сонячного літа, аби вирушити близче до моря, до сонячного Кримського півострова? Так, сьогодні українці чекають нашого слова підтримки. Це справді важливо — не почуватися самотнім у такому жорстокому і розбурханому світі. Чекають підтримки українські педагоги, науковці, письменники, публіцисти. Їхньою зброєю завжди було слово. Вони щедро ділилися своїми знаннями з молоддю, плекали українське слово, аби воно не загубилося серед мороку небуття.

...Наши читачі добре знають з діяльністю єдиної української газети на Кримському півострові «Кримська світлиця». Нині перед колективом «Кримської світлиці» постає питання: якою буде подальша доля газети? Що чекає на колектив і чи зможе він взагалі видавати газету? Зрештою, йдеться про виживання всього українського на окупованій території. У «Кримській світлиці» друкуються багато освітян, письменників з усієї України, тож сьогодні настав час об'єднатися та підтримати кримських колег...

Українське слово вважали своїм рідним кримські татари. Про це розповідало мені татарське подружжя Діляра та Іскандера — їхні діти полюбили українську мову, спілкувалися між собою. У долі цієї родини відобразилася трагічна доля кримськотатарського народу... Батьки Іскандера роками поневірялися на чужині, але не втрачали надії повернутися на Батьківщину. Той страшний день, коли з Криму було виселено корінний народ — татар, ані ця родина, ані тисячі інших кримських родин не забудуть до кіння життя. Нині ця родина у розpacії. Не знають, як житимуть далі, не уявляють себе поза Україною їхні діти. «У 1944 році наші родини депортували з Криму. А тепер нам знову загрожують, що будуть виселяти, відберуть наші будинки...». А ще говорять, як зовсім недавно вони так радили перемозі українського народу, вірили, що усі ми разом будуватимемо спільне європейське майбутнє. «Наша мрія, щоб Кримський півострів перетворився на справ-

Н. Осипчук

му вітру згасла остання свічка. Крим окупований, і цей факт не лише не примирює з дійсністю, а лише роз'ятрює душу. Кожна чесна людина на материковій Україні відчуває свою провину...

ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО В КРИМУ

Громадяни Росії, що проживають в межах кордонів цієї держави, муситимуть декларувати будь-які іноземні паспорти або дозволи на проживання. Закон про це підписав президент Росії Володимир Путін 4 червня цього року, повідомляє Радіо «Свобода».

Ф

Федеральна міграційна служба Росії, яка збирає інформацію про наявність іноземних паспортів чи дозволів на проживання у своїх громадян, досі не видала будь-якої офіційної інструкції щодо впровадження закону, який набуває чинності 5 серпня цього року. Відомо лише, що росіяни мають 60 днів після цієї дати, щоб повідомити про володіння такими документами.

За невиконання нового закону в Росії можуть оштрафувати на суму до 200 тисяч рублів (майже 70 тисяч гривень) або змусити відпрацювати до 400 годин на громадських роботах.

Цей закон також поширюється і на жителів Криму. Адже за російським законодавством, всі мешканці півострова, разом з особами без громадянства, які постійно проживали в Криму станом на 18 березня цього року, визнані громадянами Росії. Вони мали місяць на те, щоб офіційно заявити про свою бажання зберегти підданство України чи іншої держави.

На думку голови Українського юридичного товариства Олега Березюка, ухваливши такий закон, Росія намагається виявити людей, які залишилися лояльними до України і не забажали здава-

ти свої українські паспорти. Однак особливо серйозних наслідків для українців Криму очікувати не варто, адже українська сторона жодної інформації про громадянство жителів на території півострова надавати Росії не буде, зауважує фахівець.

«Я не бачу нічого страшного в цьому, тому що ця норма закону буде мертвю, вона не діятиме», — сказав О. Березюк. — Перевірити, є людина чи ні громадянином іншої країни, тим більше, коли йдея про Україну, — у росіян такої можливості не буде. Цей закон має більше політично-пропагандистського характеру, ніж юридичний».

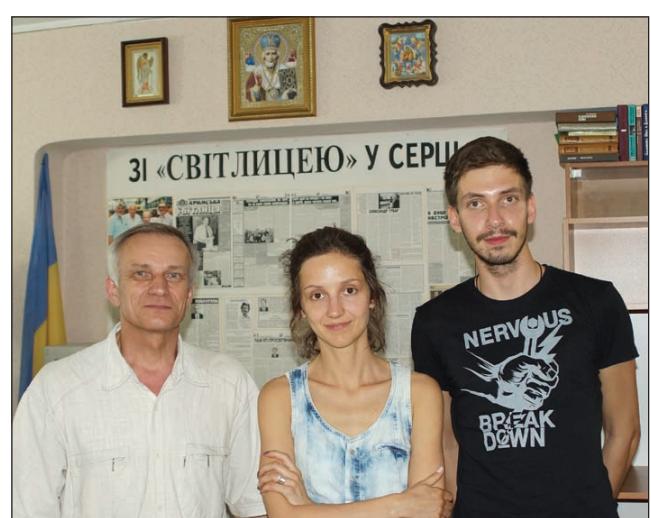
Із цією думкою також погоджується голова парламентського комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Валерій Пацкан. За його словами, Росія намагається вплинути на ті осередки проукраїнського населення, які ще залишились у Криму, і змусити громадян «добровільно-примусово» відмовитися від свого громадянства. В. Пацкан визнає, що проти громадян з відкритою проукраїнською позицією можуть бути утиски чи репресії.

«Ми готові брати на себе все юридичне забезпечення, готові допомагати з позовами і апеляціями до європейських судів, — сказав він. — Європейські суди дали нам чітку позицію зрозуміти, що вони готові приймати рішення щодо окремих випадків, якщо такі будуть...».

ПРОШТАМПОВАНІЙ В КРИМУ ПАСПОРТ МОЖНА ПОМІНЯТИ

Державна міграційна служба України (надалі — ДМСУ) надала роз'яснення щодо штампу «Посвідка на проживання» в українському паспорті, який ставиться Федеральною міграційною службою РФ у Криму тим жителям півострова, які написали заяву про відмову від набуття російського громадянства.

Відповідно до власної процедури, Міграційна Служба РФ ставить штамп «Посвідка на проживання» в український закордонний паспорт або, у разі його відсутності, у внутрішній паспорт громадянина України. При цьому від власника паспорта потрібна письмова згода на проставлення такого штампа. За офіційним роз'ясненням ДМСУ, наявність такого штампа — підстава для заміни паспорта на новий. «Відповідно до пункту 4 Положення про паспорт громадянина України від 26.06.1992 № 2503-XII, забороняється вносити до паспорта записи, не передбачені цим положенням або законодавчими актами України. В разі проставлення в паспорт громадянина України записів, які не передбачені чинним законодавством України, особа може звернутися до підрозділу ДМС із заявою про обмін паспорта», — йдеться в повідомленні заступника голови ДМС України Т. В. Нікітіної.

«Екстремісти» з «Громадського ТБ» Тетяна Козирєва та Карен Арзуманян в редакції «Кримської світлиці». Кілька днів тому це ще була наша редакція...

«ЕКСТРЕМІЗМ» ПО-СЕВАСТОПОЛЬСЬКИ

На сайті «Телекритика» повідомляється, що у Севастополі під час зйомки сюжету місцеві мешканці та поліція оточили журналістів «Громадського ТБ» Тетяну Козирєву та телекомпания Карена Арзуманяна з вимогою припинити зйомку, а потім забрали у райвідділ.

Про це повідомили колеги затриманих журналістів в ефірі «Громадського ТБ». Журналісти запитували, на якій підставі вони ведуть зйомку (у публічному місці) і вимагали вимкнути техніку. Згодом в ефірі «Громадського ТБ» повідомили, що представників ЗМІ забрали до Ленінського райвідділу міліції.

Самі журналісти повідомили, що вони в міліції «давали пояснення про свою причетність до екстремізму».

Як повідомляє Центр журналістських розслідувань, за словами Т. Козирєвої, під час прямої трансляції з площа Нахімова, де проходив проросійський мітинг, на них почалися нападки з боку учасників мітингу пенсійного віку, які звинувачували журналістів у неправильному висвітленні подій у Криму.

Співробітники поліції забрали журналістів у Ленінський райвідділ, куди також попрямували севастопольські пенсіонерки.

«Ставлення в поліції до нас нормальне. Документи і телефони не забирали. Ми дали пояснення з приводу своєї роботи в Севастополі. Агресивні бабусі прямо тут продовжують свої нападки, чесно кажучи, не знаємо навіть, як реагувати», — сказала Т. Козирєва.

Згодом «Громадське ТБ» повідомило, що затриманих відпустили. «За останню інформацію, після того, як журналісти дали свідчення, їх відпустили. Записали паспортні дані та номери телефонів», — йдеться на сайті Hromadske.tv.

Наступного дня після інциденту «екстремісти» завітали до «Кримської світлиці», щоб зняти сюжет про нашу редакцію, яку саме позбавляли приміщення. Як розповіли Тетяна та Карен, севастопольські бабусі почали на них «насідати» після «неправильних», як ім здалося, запитань. Запитання ці просто не були «ура-проросійськими» — от політично пильні пенсіонерки й зреагували.

У ситуації з «Кримською світлицею», що пов'язана з блокуванням передплати, розповсюдження газети в Криму, а тепер осі виселенням редакції, «зреагували», звичайно ж, вже не бабусі. Тут вже похазяйнували їхні ідеологічні «синочки» з окупованих кабінетів...

СЦЕНІЧНЕ ОСЯГНЕННЯ ЗАГАДКОВОГО ПЛИНУ БУТЯ

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ АКТОРА

Є актори з так званою від'ємною привабливістю, яким найкраще вдається ролі бундючих начальників, жорстоких тиранів, підступних злочинців та інших лиходіїв. Юрій Грищенко до таких не належить. Але особлива мужна стриманість, сувора зосередженість та зібраність є прикметною рисою його людської творчої вдачі. Ця переважно зовнішня риса в поєднанні зі стрункістю постави надає постарати митця своєрідного шарму. Але все ж вона далеко не вичерпна й не самодостатня, за нею криється неабияка внутрішня снага, владна енергійності, невіддільна від дивовижної емоційної пластичної гнучкості, яка в різних ролях по-різному дається взнаки. Від суворої стриманості до вільної розкутості — така широка амплітуда хисту актора дає змогу йому творити розмаїті, далеко не схожі одна на одну ролі, які при тому неодмінно позначені його неповторним стилем. Цей стиль виявляється, зокрема, й у тому, що навіть ті ролі, де впадає в око особлива пластична динаміка, підкреслена видовищністю, плинність мізансцен, промовистість жестів, не полишають відчути лаконічної виваженості, доцільноти їхнього окреслення, а ті, де сценічні обставини спонукають до зібраності, часом навіть статичності, здебільшого не позбавлені емоційної мінливості, осянення тонких нюансів душевного стану персонажа.

Часто запам'ятується перша зустріч глядача з непересічним актором. Для мене випадку з Ю. Грищенком відбулася така зустріч на прем'єрі вистави «Енеїда» — рок-опері С. Бедусенка за відомою поемою Івана Котляревського. Пам'ятаю, перед виставою виступив режисер Володимир Аносов, сказавши, що він прагнув опоетизувати здоровий авантюристичний, невисипуний потяг людей до пошукув невідомих шляхів, до нових обрій. Вочевидь, такий задум, також трактування має право на існування, адже Еней, якого було виганено з Трої і якому довелося зазнати чимало небезпечних пригод, не похнюпився, не склав рук та зброй, а всупереч усім негараздам завзято заходився шукати виходу зі скруті. Такий задум кореспондується з неабиякою образною динамікою вистави, увиразненою мінливістю співочих монологів персонажів, символікою групових мізансцен, органічно поєднаних з хореографічними планами, світловими ефектами. Владним деміургом, кмітливим розпорядником усієї цієї яскравої веремії постає персонаж Ю. Грищенка, якому випало читати авторський віршований текст, сприяти окресленню наскрізного сюжету, сполученню в єдине ціле калейдоскопічної мозаїки сценічних епізодів. Коментуючи ці епізоди і відтак по-своєму увиразнюючи кожен з них, персонаж Ю. Грищенка, та, би мовити, сольному виконанні, по суті, виступає репрезентантом функцій античного хору, що виявляється вельми доречним та органічним у цьому в першоснові своїй античному творі (зрештою і в сучасних стилізованих засобах якоюсь мірою зорієнтованому на екзотичну архайку). Можна сміливо твердити, що Ю. Грищенко у цій своїй вельми своєрідній ролі вражає глядача вже зі своєї першої появи на сцені. Ось він з'являється у вишитій сорочці з червоних штанях, але не в шароварах, як у задіяних у сюжеті козаків, а ладно припасованих, пошитих у джинсовому стилі. З цікавістю озирає хореографічно подані рухливи човни й невисипущі хвилі, стрімко перетинає по діагоналі сценічний простір і ліворуч на авансцені виголошує вступний фрагмент знаменитого віршованого тексту: «Еней був парубок моторний / І хлопець хоч куди козак...».

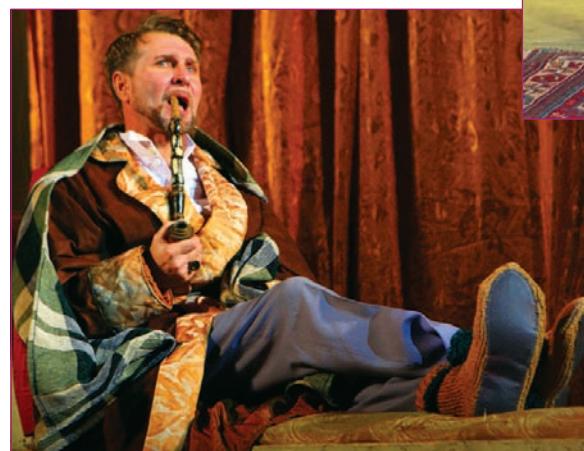
У виставі, поставленій Володимиром Аносовим, вельми прикметними є геройко-патетичні, можна сказати, вергліївські інтонації, інколи вони навіть набувають певної

КРИМСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ ЮРІЯ ГРИЩЕНКА

прямолінійності й приглушують даже важливі в художньому світі I. Котляревського іронічно-грайливі нотки. Але, на щастя, жодною мірою це не стосується виконавської манери Ю. Грищенка, який напрочуд органічно поєднєє відзначену піднесеність, уроочистість з гумористичною дотепністю. І це йому вдається насамперед завдяки особливій задушевності як у колоритному словесному змалюванні драматичних картин і пеприпетій, так і (що вкрай важливо) у безпосередніх зверненнях до глядача. Його персонажі є представником автора, саме тією постаттю, яка забезпечує цілісність образно-розетного плину вистави. Але при тому він, так само, як і глядачі, здебільшого зовні спостерігає відтворювані події, отже, він є також ніби представником глядачів, одним з тих, хто із залу сприймає виставу і завдяки згаданій задушевності відчуває свою близькість з оповідачем.

Ю. Грищенкові, як засвічує, зокрема, роль оповідача в «Енеїді», притаманне особливе відчуття сили та впливовості театральної стихії як у власному акторському єстві, так і в сценічному довкіллі. Він у цій стихії почувався, як риба у воді, вельми органічно, але при тім доволі владно й цілеспрямовано. Мабуть, тут криється причина того, що навіть у масових сценах він не губиться, здебільшого виступаючи одним із їхніх організуючих чинників або їх епіцентрів. Відчути це в низці ролей виправдовується ще й тим, що персонаж актора спершу в масових сценах заявляється як один з провідних, а вже потім рельєфніше очолюється в дальшому плині подій.

Промовистим прикладом тут може служити роль слуги Степана з вистави за п'єсою Ярослава Стельмаха «Кохання в стилі бароко» (режисер В. Мартинов). Нестандартна, хоч і не вельми складна інтрига, виразні характери, не переобряті внутрішніми суперечностями, хоч і не позбавлені психологічного обґрунтування, колоритна мова — такі риси прикметні для цієї п'єси. В ній відчутина своєрідна стилізація

в її образності повчальність ненавязливової й життєствердною.

Найголовніше в цій виставі — цікаві авторські роботи. Пальму першості тут слід відати виконавцеві ролі слуги — Юрієві Грищенку, акторові експресивному, темпераментному, запальному й водночас проникливому, схильному до відчутия й передачі тонких психологічних нюансів. Його Степан справді невгамовний, невисипучий, сповнений, здається, невичерпної енергії, безмежної вигадливості і у виконанні панових доручень, і в досягненні власних цілей. Це гідний побратим Труфальдіно, Сганареля чи Шельменка... За удавано безневинними інтонаціями, часом заподядливими жестами Грищенкового Степана відчувається неабияка кмітливість, спрітність, небуденність натури. Скажімо, в описаній вище другорій картині, коли він у темний закуток палацу приводить несподівану гостю зі служницею й заподядливо береться виконувати графові настанови щодо їх химерного прийому, акторів персонаж настільки виразний та яскравий, що засвірює собою виразність та яскравість попередньої ма-

архайки, створення неповторного колориту давніх часів. Але це не марне силування до повернення в минуле, а сучасний, постмодерний погляд на барокові часи. Перегук епох, перегук стилів підкреслюється певними асоціаціями з історичною драматургією Івана Карпенка-Карого, насамперед з п'єсою «Паливода XVIII століття», з давньою українською драмою, зокрема інтермедіями, досить виразними апеляціями до шекспірівського художнього світу. Шекспір, представник пізнього ренесансу й предтеча бароко, збагатив світову драматургію, зокрема, й нестандартністю інтриг, в якій поєднується вигадливість і природність, добирюючи поетичною мовою, інкрустованою яскравими розгорнутими метафо-

рами, ефектним сполученням легкого віршованого плину з прозовими вкрапленнями... Усі ці здобутки, поєднавши з національними драматургічними традиціями (коло-ритністю типажів, дотепністю си-туацій, відточністю діалогів тощо), своєрідно відтворилися в п'єсі Я. Стельмаха. Грайливий перегук епох, стилів, манер викрещує в творі іскристу іронію, яка робить заслу

ченічне втілення яких сповнене непідробної снаги й пройняті іронічною грайливістю, — це чи не найсуттєвіший аспект творчої палітри актора. Проте це далеко не так. Суворий драматизм — теж велими природна для нього стихія. Промовиста з цього погляду роль Івана Стратоновича з вистави за п'єсою Володимира Винниченка «Брехня».

Серед глибоко драматичних ролей актиста — співець Антей з вистави з драматичною поемою Лесі Українки «Оргія». Антей — центральна постать п'єси, в якій вельми суттєві образні й стильові реалії античності. Інше акторське відчутия вкрай важливе, і воно цілком притаманне виконавцеві головної ролі у кримській виставі Антей Юрія Грищенка — величний, стрункий, стриманий, поважний... Його горді постава, впевнені жести, спокійна зосередженість свідчать про високу людську гідність, багатство й небуденність внутрішнього світу. Щось є в його пластичних та інтонаційних обрисах скульптурне, вельми відповідне стилю Лесі Українки. Але, ясна річ, це далеко не вичерпний аспект сценічного образу. Аktor у його втілені далекий від якоїсь помпезності, скutoсті. У своїй дещо холодній гордовитості його персонаж напрочуд органічний, невимушений, а за нею здебільшого виразно вчувається чи вгадується вирання неабияких духовних борінь і пристрастей.

Такі ролі, як Іван Стратонович і Антей, засвідчили схильність актора до гострого, наявність ексцентричного зовнішнього малюнка, підкресленого експресивною динамікою жестів та інтонацій. При тому парадоксальним чином така яскравість не зімне відчутия певної стриманості й ощадливості акторової сценічної манери, позаяк вона лишається в межах бездоганного художнього смаку й невіддільна від внутрішніх мотивацій, від переконливого, часто вибагливого психологічного обґрунтування поведінки персонажа. Не менш про-мовисті ці риси виявляються і в ролі Головостого з вистави за п'єсою Михайла Старицького «За двоєма плинами подій».

«За двома зайцями» — п'єса, яка з роками, здається, набуває все більшої популярності. Ні знаменита кіноверсія, персонажам якої навіть поставили пам'ятник неподалік від Андріївської церкви в Києві, ні численні театральні вистави ніяк не погамують прагнення глядачів до все нових зустрічей з колоритними постатями дотепної комедії. Серед кращих постановок славетної п'єси, думаю, не загубиться й версія Кримського українського театру. Режисер Володимир Аносов не пішов за зужитими стереотипами, а лишився вірним собі, лишився естетом у кращому розумінні цього слова, уникаючи карикатурної спрощеності, поверхового шаржування, доволі поширеніх у комедійних виставах.

Колоритні характерні ролі (сюди можна було б додати й численних ловеласів та інтригантів з усіляких оперет) виконуються настільки легко й невимушено, що може скластися враження, ніби гумористично

сатирично обарвлени персонажі,

ї піснями видаються не просто ретардацією, паузою в розвитку сюжету, вони гармонійно узгоджуються із цією життєствердною піднесеністю й таким чином виявляються вельми органічними в драматичному плині вистави. Суворий драматизм яскрава комедійність, лірична задушевність і розсудлива розважливість, пластична розкутість, навіть ексцентричність і лаконічна стриманість, експресивна запальність і вишукана гра настроювальних відтінків... — можна й далі множити контрастні означення залишкових творчій природі артиста характерних прикмет його небуденні й справді багатогранного сценічного хисту. Ці розмаїті прикмети об'єднують здатність проникливо й виразно розкривати неповторність персонажа не лише в контексті певної п'єси, вистави, а й в координатах значно ширших, на тлі відчутия загадковості одінчінного життєвого плину. А така здатність при-таманна далеко не кожному артисту.

Віктор ГУМЕНЮК
(Публікується зі скороченнями)

ПРОЩАВАЙ, РІДНА ШКОЛО МОЯ...

Минулого тижня в Українській гімназії у Сімферополі відбувся випускний вечір для дев'ятих класів. Галина Іванівна Довгаль, вчителька математики, випускала «у світ широкий» свій 9-А клас, а Людмила Петрівна Оскома, вчителька української мови та літератури, — 9-Б клас.

Перший запальний танець на святковій сцені у виконанні Ольги Лебедевої нагадав усім присутнім в залі, що вже надворі літо, і наші випускники нарешті зможуть відпочити. Адже увесь цей рік вони старанно навчалися, відповідально готувалися разом зі своїми учителями (а дехто і з батьками) до іспитів. Випробування позаду, іспити успішно складено. І сьогодні вони отримають атестати про закінчення середньої школи, а хтось із них, обравши самостійний шлях у це життя, покине свою рідну Українську гімназію.

Діти розповідали зі сцени, як швидко пролетіли їхні роки в школі: як вони маленькі прийшли у перший клас, вивчали дій додавання, віднімання, таблицю множення, частини

мови... А тепер їм доводиться прощатися зі своєю школою, учителями. Рамазанова Едіє та Фролова Аня виконали пісню «Прощай, рідна школо моя».

До слова запрошується директор гімназії Валентина Василівна Лаврик. Вона звертається до випускників зі словами: «Дорогі діти! Сьогодні ви отримаєте свій перший документ, найважливіший документ, який свідчить про те, скільки зусиль, часу ви доклали для того, щоб отримати ті здобутки, ті оцінки, які є у ваших атестатах». Вона подякувала батькам, котрі разом з учителями допомагали дітям оволодівати знаннями. А ще за те, що піклувалися про навчальний заклад, у якому навчалися їхні діти.

«Сьогодні незвичайний, хвилюючий святковий день», — продовжила директор, — і він буде для вас із домашнім завданням: вам потрібно буде сьогодні зібратися на сімейну нараду і подумати, за яким напрямком ваша дитина буде навчатися в 10-му класі».

Також Валентина Василівна повідомила, що на наступний рік все ж таки залишаються уже традиційні для гімназії профілі навчання — фізико-математичний та філологічний. А ще розповіла про те, що вони перші дев'ятикласники, які будуть у 2016 році

складати Єдиний державний екзамен, до якого потрібно буде дуже добре підготуватися. Адже треба буде здавати три обов'язкових предмети: математику, російську та англійську мови. Відповідно до Федерального закону про освіту Російської Федерації для десятикласників буде організовано навчання російською мовою. Розуміючи цю проблему, враховуючи те, що наші діти навчалися дев'ять років українською мовою, для них буде введено предмет «Українська мова», який буде виконувати додаткову функцію, тобто на уроках української мови будуть вивчатися терміни з фізики, хімії тощо.

Директор побажала дітям, щоб вони гарно спланували своє майбутнє, але при цьому не забували, що потрібно завжди залиша-

тися людьми, а ще — мати свій особистісний стрижень, який допоможе подолати в житті будь-які перешкоди. Також Валентина Василівна зазначила, що чекає від них таких же високих досягнень і надалі; нагадала про те, що в Російській Федерації, як і в Україні, працює Мала академія наук, яка дає можливість учням заробити додаткові бали для вступу, а також різні предметні олімпіади та багато усіляких конкурсів.

Ну, а потім розпочалося найприємніше і найрадісніше — вручення атестатів. Першими на сцену викикли гімназійних «зірочок» — відмінниць, яким вручили червоні атестати: це Воловікова Аліна, Горобець Ірина, Кравець Віта, Лебедєва Оля, Рамазанова Едіє, Крючковенко Яна та Совик Тетяна. Поки дівчата та хлопці піднімалися на сцену, для них звучали влучні (підбрані класними керівниками) компліменти та бурхливі оплески.

Тим часом пристрасне танго подарували випускникам, учителям і гостям юні танцюристи Бовкуновичі Тетяна та Сергій.

Звучало на сцені й вишукане, чисте українське слово, брініла українська пісня (зізнаюся, що на цьому фоні російські атестати здавалися мені такими неприродніми...).

Як приемно, любо було дивитися на цих унікальних, талановитих, обдарованих дітока, котрі на цьому урочистому святі від щирого серця дякують батькам за те, що вони ростили їх, виховували, говорять їм

передати іншим. І, можливо, тоді цей світ завдяки вам стане добрішим і кращим!

Спасибі вам, шановні учителі, що навчили наших дітей усьому добром. Здоров'я вам, наснаги ї сил, щоб було у вас іще багато таких випусків!.

Випускники сердечно дякують своїм педагогам: філологам, математикам, біологам. Вклоняються вчителям фізики і музики, хімії і фізкультури. Дякують їм за їхній труд, їхнє терпіння і за доброту.

На завершення цього душевного свята беруть слово класні керівники. Вони вітають своїх випускників і зізнаються, що дуже їх усіх люблять. Вони порівнюють їх із зірочками на небі. Бажають їм светитися, усміхатися, загадувати бажання і вірити в те, що вони збуваються. А коли в житті траплятимуться якісь негаразди, радять згадувати сьогоднішнє свято, ѹ тоді на душі ставатиме легко і радісно.

А насамкінець вчительки запалили від своїх свічок маленькі свічки, які тримали у руках їхні учні, символічно передавши їм у життєву дорогу свій вогник світла й добра.

На святі побуvala Любов СОВИК

Михайло Коцюбинський

Дебютував у дитячій літературі віршем «Наша хатка» (1890). Зовсім не випадково «персонажем» цього твору стала хатина. Адже перші малюнки дітей, перші їхні «будівлі» на піску чи з кубиків якраз про домівку, схожу на ту, де вони живуть, або ту, де хотіли б жити. А що може бути природнішим і цікавішим для дитини, ніж «спорудження» іграшкової хатини? Про це і розповідається майстерно у вірші.

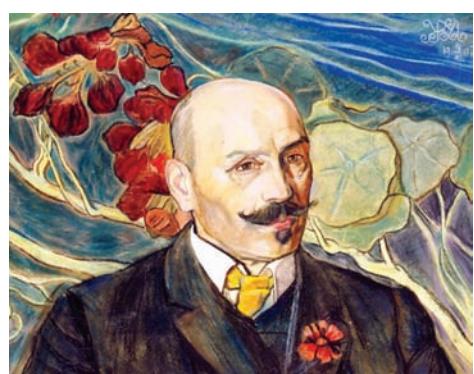
Діти-селянки змалюватимуть народні прикмети, дотримуються їх навіть у грі: «Ta бузькові треба гніздечко зробити...». За народним повір'ям там, де поселиться бузьок, селиться і щастя. Інший вірш «Вечір» приваблює тонким візерунком надвечір'я, від якого від спокоєм і сімейним затишком: «Йде матінка з поля — скінчилася робота», «Вже череду сестричка з поля пригнала». Письменник відчував тему, яка манить дітей — рідна хата, родинне вогнище, навколо якого природна природа.

Для найменших М. Коцюбинський написав прозові казочки: «Про двох цапків», «Дві кізочки», «Десять робітників» та інші. До класики дитячої літератури належать три його оповідання, що давно вже стали хрестоматійними: «Маленький грішник», «Харитя», «Ялинка».

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
учитель-україніст, письменник
с. Пруди, Советський район, АР Крим

НАША ХАТКА

Назносим каміння, назносимо глини,
Збудуємо хату з дверима у сіні
Ta зробимо в хатці яснє віконце,
Щоб сяло над нами, мов золото, сонце.
A з житніх сніпічок нашита покрівля
Рівнесенько вкриє те наше будівля.
Ta бузькові треба гніздечко зробити,
Щоб чудно курлюкав, годуючи діти.
Ta зробимо в хатці низенькі пороги,
Щоб нас не минали дідуся побігі,
Щоб, в хату вступивши, на лаві сідали,
Про дива колишні нам думку співали.
За хаткою буде зелений садочок,

Навколо із квітів рясненький віночок,
Ta жито посіом за садом на полі,
Щоб хліба вродило голодним доволі.

ВЕЧІР

Скотилося сонце з високого неба,
За день утомилось — спочити йому треба;
Й, прощаючись любо
з небосхилом синім,
Всю землю залляло рожевим промінням.
I вітрові в полі гуляти несила:
Згорнув свої вільні, широкі крила.
Зелений садочок в прозору воду
Заглядає стиха на пішнюю вроду,
A пташка на вітах калини співає —
Своїх пташеняток в гнізді присипляє.
Aж ось заскрипіла тесові ворота:
Йде матінка з поля — скінчилася робота —
I листя в ряденці несе лопухове —
Смачненьку вечерю голодній корові.
Замекали вівці... От курява встала...
Вже череду з поля сестричка пригнала,
I матінка стала корову доїти,
Щоб було поїть чим маленькі діти.
A в хаті бабуся й собі хазяйнє:
Сім'ї на вечерю кулешик готує.
Від полум'я з печі бабусині лица
Здаються червоні, як та полуниця.
Стемніло й зробилось так тихо надворі...
На небі зоріють, мов іскорки, зорі...
Заквакали жаби в болоті гурбою...
Легесенка пара знялася над водою,
A в хату біленьку заглядають з плota
Братко — сон хороший
Й сестриця — дрімота,
Що дітям маленьким усе проти ночі,
Мов медом солодким, залиплюють очі.

ЧИ ПІДЕ КІНЬ КРІЗЬ КУКУРУДЗУ?

НОВЕЛА

Звісно, коли вона досягне свого зрілого зросту і вже твердуватиме, що сяє віконце, що сяє над нами, мов золото, сонце.

Хоча, власне, справа про помідори, та ще й з приміського радгоспу.

Нарешті скінчилася голодівка 47-го, ми потроху, як мовітися, оклигали, ставали на ноги, а, отже, коли раніше мріяли про кавалок хліба, бодай зубок часника і хоч трішки сала (а це було найсокровеннішою забаганкою), то нині, маючи вже по 9-10 років босоногого дитинства, захотілося подвигу.

Я з другом Тольком Шевченком підійшли до Василя Гарбуза (це по матері його прізвище, а по батькові — Горож) і запропонували:

— Підзем, Васю, за помідорами у радгосп.

— А мама говорить, — пояснив він, — що цього робити не можна.

— Так нас, друже, цікавлять не так оті помідори, а чи піде кінь з об'їждчиком крізь кукурудзу, аби нас охоронець спіймав, чи ні. А помі-

дори ростуть поряд.

— Ні, йдіть, — категорично скінчив розмову Василь. — Коли хочете, щоб об'їждчик вас ще й пужалном почастував.

...Спекотне криворізьке сонце навіть зранку пекло нестірно. Довелося йти мимо кристалічних дерев, аби сховатися від того пекла.

Дійшли. Трохи відпочили. I — форверст!

Тихо, затишно в кукурудзі, і сонце не дістає. Знявши майки, напихуємо в них червоні помідори.

Коли це небавом до мене Только:

— Петрику, а он і об'їждчик на коні.

— Невже кінь піде крізь високу стиглу кукурудзу?

Та й незчудися, як вже над нашими головами той кінь став дібки, ще й загрозливо заіржав. I ми закам'яніли.

Кому хочеться втрапити під його копита? Відступати було нікуди, бо ми опинилися в кукурудзяному мішку.

Об'їждчик по-діловому висипав з наших майок в торбу радгоспівські помідори, а нас,

полоненників, повіз на «суд народів».

— Ну, шалапути, посидіть у коморі, потім з вами розберемося, бо зараз в нас засідання правління.

I він якось урочисто зачинив нас у комірчині на англійський середовічний замок. Ну що тут робити? Адже після засідання нас допитуватимуть, і не тільки матерям повідомлять, а й в школу. Ale ж безвідхідних ситуацій не буває...

Погляди наші ковзнули по стінах і ми вгледіли, що одне віконце відчинене.

Так це ж — порятунок від ганьби!

— Ставай, Только, мені на спину і вилазь із вікна, а потім подаси з того боку мені руку — і я вищараюсь теж.

Tak і зробили.

Ось як скінчився наш невдалий похід за радгоспними помідорами. I взнали таки: хазяйський кінь і крізь зрілу високу кукурудзу піде.

A наука пішла на користь: відтоді за радгоспними помідорами ми вже ніколи не ходили...

Федір СТЕПАНОВ,
член НСПУ
m. Сімферополь

проводяться двічі на день, розписані на два місяці вперед, а юні пацієнти привозять зі всієї України», — зазначила Юлія Павіченко.

Мавра, розповіла вона, доправили до Харкова з Сумської області, причому заводчик, дізнавшися, для яких цілей використовуватиметься ветеран конкурсу, поступився значною знижкою.

«Адаптивна верхова їзда або, як її ще називають, іпотерапія укріплює організм людини. Особливо вона показана дітям з діагнозом ДЦП, аутизмом, неврологічними порушеннями. Торік тільки в Харківській області на обліку у лікарів перебувало більш як 25 тисяч дітей з такою патологією, тому важливість іпотерапії, а у нас вона безкоштовна, сумнівів не викликає», — пояснила Юлія Павіченко.

ЕКС-СКАКУН МАВР ЛІКУЄ ДІТЕЙ

Неодноразовий переможець кінних змагань вороний жеребець Мавр знайшов застосування в іпотерапії, яку почав практикувати екопарк, створений поблизу Харкова з ініціативи міжнародного добродійного фонду. Про це кореспондентові «Укрінформу» розповіла заступник директора фонду Юлія Павіченко.

«Мавр пройшов особливу підготовку, він не боїться дітей, і, в свою чергу, діти його не бояться. Він — дивний кінь, благодушний, слухняний, знає всі команди лікаря-іпотерапевта і його асистента, ходить обережно, прислухаючись до дитини, яку везе на спині. Якщо мала заплакало, Мавр стане, та ще і голову оберне до дитини, мовляв, не бійся, я з тобою. Недаремно сеанси іпотерапії, які

ДЛЯ ДІТЕЙ МАЙДАНУ

Події останніх шести місяців в Україні змінили нашу свідомість, залишили рубці на серці, які ще довго даватимуть про себе знати. Мільйони молодих українців стали рушійною силою Революції гідності, адже саме покоління патріотів, що народилося разом із Незалежністю України, прагне оновлення своєї країни і любить її понад усе. На початку 2014 року ініціативна група українців Ванкувера створила благодійний освітній фонд O.W.L. Ukrainian Canadian Education and Charity Trust, основною метою якого є створення програм, стипендій та надання допомоги дітям загиблих в Україні героїв Майдану, що дозволить їм вивчати англійську мову та здобувати професійну освіту в Канаді. Це не тільки стане хорошим стартом для їхнього майбутнього дорослого життя, а також сприятиме запозиченню чесних і демократичних принципів канадського суспільства, які можна буде застосувати для реконструкції та подальшого розвитку України.

Приоритетними кандидатами на отримання стипендій є діти загиблих і постраждалих героїв Майдану, молоді активісти, що зазнали тілесних ушкоджень, та діти-сироти. Завдяки партнерству з Canadian College of English Language (CCEL) 14 стипендіатів з України отримали стипендію на вивчення англійської мови. На адресу фонду надійшла величезна кількість заявок, але після конкурсного відбору рада директорів фонду має за честь допомогти саме цим молодим людям. Користуючись нагодою, ми хочемо познайомити з кількома учасниками літньої програми у Ванкувері.

Марія ІЛЬКІВ — донька Героя Небесної Сотні Богдана Ількова:

— Я навчаюся на третьому курсі історичного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка. Як майбутнього історика мене не могли не зачепити революційні події 2013-2014 рр. в Україні. Я регулярно брала участь у мітингах на львівському майдані, разом зі своєю студентською групою збирала та надсилала медикаменти до Києва, а в грудні 2013 року почастіло декілька днів провести на столичному Майдані. Мій батько Ізидор на Майдан три рази, належав до Стрийської сотні Самооборони. Востаннє він поїхав до Києва 19 лютого. Під час атаки вранці 20 лютого він був поранений кулею снайпера і через два дні помер у лікарні.

Вікторія РУДИК — дочка пораненого Героя Майдану Миколи Рудика:

— Мій батько Микола Володимирович — професійний спортсмен, майстер спорту міжнародного класу з марафону. Декілька років виступав за збірну України. Об'їздив майдане

увесь світ. Я з дитинства теж мріяла побувати, як і тато, у різних куточках світу. І хоча він бачив, що життя за кордоном набагато краще, ніж в Україні, ніколи не бажав виїхати до іншої країни, а йому пропонували роботу у Франції. Тато завжди здавав, що Україна — прекрасна країна, тільки люди, які перебувають при владі, не примножують її блага, а розкрадають їх. Він завжди мріяв бачити нашу державу процвітаючу європейською країною, вірю у те, що народ може змінити свою долю, тому й поїхав на Майдан. Пробув тато на Майдані з початку грудня і аж до того часу, коли його було поранено 19 лютого. Куля та осколки від гранати потрапили в голову. Життя його врятували нейрохірурги з Варшавського шпиталю, тому що київські лікарі не наважились на складну операцію.

Леонід ОПАНАСЮК — син Героя Небесної Сотні Валерія Опанаєвського:

— Мій тато брав активну участь в суспільному житті України. Завдяки таким людим, як він, наша країна піднімається з колін. Він боровся за наше майбутнє на Майданах під час Помаранчевої революції та на Євромайдані в Києві. 20 лютого під час протистояння між силовиками та мітингувальниками у центрі Києва він загинув від кулі снайпера. Мені теж небайдужа доля нашої країни, тому, навчаючись в університеті в місті Житомир, я брав участь у місцевих Майданах.

Тетяна БУКАТА — донька обгорілого на Майдані Івана Букати:

— Мені страшно від того, що відбувається в нашій Україні. Я глибоко вражена тим, як наш народ відстоює свою гідність. Небесна Сотня ступила за межу вічності, а моєму татові і

Таїр Халілов (Таїр Халіл) народився 6 вересня 1940 року в с. Карабай Старокримського району. Освіта — незакінчена вища. Працював у радгоспі агрономом, кореспондентом газети «Ленін байраги» («Ленінський стяг»). Автор книг: «Моя доля — ХХ століття» (поема), «Коли прилітають лелеки» (оповідання), «Перший сніг» (повісті та оповідання) та ін. Член Національної спілки письменників України. Живе в с. Пушкіне Советського району Автономної Республіки Крим.

(Продовження.

Поч. у № 24-25)

Найлे узяла з пачки, що лежала на серванті, цигарку і запалила. Підсунула крісло до вікна, сіла. За вікном світилися вікна багатоверхівок, що нагадували великі кораблі. У деяких вікнах світло гасло, люди лягали відпочивати. Найлє позадрила їм. Вранці вони поспішатимуть до школи і на роботу, увечері зберуться разом. Які щасливі! Живуть у любові і взаєморозумінні! Чому вона не змогла цього зробити? Не змогла зберегти сім'ю? Зробити щасливим єдиного коханого синчика. Чия в тому вина? Коли б вона жила з вередливою скважкою, можливо, можна було б її звинувачувати. Але ж до них нікто не втручався. Була господинею свого щастя! Чоловік непритуший, відповідальний, зарплату приносив, після роботи вчасно додому приходив, сина, її лобить і шанує, чого її треба?!

Зараз Найлє готова була віддати все, щоб бути і жити разом з сином і чоловіком. Вона запалила другу цигарку. Останнім часом вона захопилася цигарками і вином. З їхньою допомогою хотіла забути минуле і не думати про майбутнє. Згодом зрозуміла, що зовсім втрачає силу волі, гідності, відчула заневагу до себе.

Найлє глибоко зіхнула і поглянула на далекі зірки. Вони здійснили її схожими на вікна, що світяться в будинках навпроти. У пам'яті виник образ матері. Матусю! Рідна моя! Тільки ти можеш зрозуміти свою дочку і вибачити її помилки!

Найлє пригадала дитинство. Хоч і росла без батька, у той час вона була по-справжньому щаслива. Вона не знала, хто її батько та їй не хотіла знати. Бо коли батько покинув їх, Найлє було три роки. Мабуть, тому, що батько вчинив так підло щодо них, вона з дитинства почувала відразу до чоловіків. Мама ростила її в любові, турбувалася про неї, тож вона не почувалася сиротою. Так минало дитинство. А після школи почалися її вибійстві дороги.

Спочатку вона спікнулася об своє перше почуття. З'язалася з юнаком, у якого «молоко на губах не обсохло». І так з'язалася, що не помітила, як завагітніла. «Друг» покинув її. А Найлє змушенна була звернутися до акушера-гінеколога.

Але життя тривало. Якось дні зустрівся її роботячий молодий хлопець. Неважаючи, що «честь» її була заплямована, перший чоловік вибачив її помилки юності, бажаючи створити місну сім'ю. Але Найлє, мабуть, слухала настанови своєї матері, не бажала заводити дитину, хотіла «пожити для себе». А чоловік хотів стати батьком. У результаті вони не порозумілися. Найлє знову поринула у «вільне» життя. Вона приєдналася до тих, хто бездумно марнував свої молоді роки. Звичайно, добре жити безтурботно і весело. Але час швидкоплинний.

І не помітиш, як молодість, начебто квітуча весна, минає. Тому й довелося задуматися про майбутнє.

Скориставшись черговою порадою матері, і, залишивши рідне селище, вона поїхала до тютю, у велике місто, сповнене людської метушні. Тут зустріла благородну людину. Джадфер, як і перший її чоловік, не став «копатися» в минулому Найлє. Одружилися з нею, щоб створити сім'ю.

Кожна людина праугне до створення місної сім'ї, хоче бути щасливою. Та коли ти

Таїр
ХАЛІЛОВ

знайшов своє щастя і якщо його не берегти, то пітати, плювати на нього, то нічого не варто погубити його. Перші роки подружнього життя з Джадфером вони жили, як можуться, душа в душі. З'явилася дитина. Чого ще треба? Але Найлє це не влаштовувало. Чогось вона ще шукала. Між молодим подружжям виникали непорозуміння, почали псуватися стосунки. Урешті-решт, чоловіка втратила, дитина потрапила до лікарні. Як тільки Найлє згадала про дитину, серце її затрепетало, згадалася лікарняна палата. На неї дивляться чорні, великі, сповнені смутку очі дитини... «Серденько мое, синчик! — прошепотіла вона. — Скоріше б ранок, щоб пригорнула тебе до грудей!» Вона притулилася гарячим чолом до холодного скла. З її очей котилася слізоз. Їй вчувся голос Ділявера: «Не плач, мамо. Чому ти плачеш?»

До світанку Найлє так і не відійшла від вікна.

VII

Цієї ночі Джадферу також не спалося. Він, як і Найлє, теж думав про сина. Увечері здоров'я Ділявера ніби поліпшилося. Він усміхався, розмовляв з ними, навіть з'явився. «Але чому він згадав про жайворонка? Як тільки настірій поліпшився, так відразу ж згадав жайворонкові співи», — подумав Джадфер. У перші дні після розлучення з дружиною, він зазнав немало душевних муки. Не міг знайти собі місця. Навіть хотів залишити місто і пойти у степ чи в гори. Шукав розради для душевного болю. Коли він залишається наодинці з природою, серце його сповнюється світла, прояснення, вдовolenня. Начебто природа розуміє його і співчуває йому, як рідна мати. Пригадалося, як разом із сином вони сіли на попутну вантажівку і пойшли в напрямку до гір. Був кінець квітня. Навколо все зеленіло й цвіло. Ділявер тримав батькову руку. Дивився, не відриваючись, якому все цікаво. Особливо гори, що бовванюють попереду. Неподалік річки батько й син вийшли з машини і пішли пішки. Обіч путівця ростуть озимі хліба. Пшениця, як зелене море, хвилюється під подувом ві-

сміялися до сліз. Потім, перевернувшись на спину, лежачи горілиць, вони дівилися в небесну голубінню. Несподівано угорі над ними почувся спів жайворонка. Син здригнувся і здивовано співав:

— Тату, що це?

— Жайворонок, — відповів батько. — Маленька степова пташка, схожа на горобчика.

— А чому я не бачу її? — спитав Ділявер, прислухуючись до співу пташки.

— Тому, що вона високо.

— Дуже високо? Аж близько до сонця?

— Авжеж, близько до сонця.

— Тату, а де живе жайворонок? У небі?

— Ні, синку, на землі.

— Покажеш мені жайворонка?

— Покажу. Інколи їх можна побачити біля дороги. Треба вставати, — сказав батько. — Земля ще холодна, можна застудитися.

Вони підвільяли з землі на ноги, обтрусилися і почали плавагом спускатися до вікристого дрібною галькою берега річки, густо порослого лозянком. А жайворонок усе співає, і його чудова пісня, пронизана сонцем, немов кришталеве дзюрчання джерельця, линула зорі.

— Тату, а чому жайворонок така весела пташка? Чуєш, як радісно виспівuje! — сказав хлопчик.

— Жайворонок — пташка, яка не знає печалі. Тому його душа така співуча...

— Тату, а чому у мене душа не співе, чому я не жайворонок? — зіхнув син.

— Тому, що ти — людина, — відповів батько і посадив сина собі на плечі. — До того ж ти ще маленький. Виростеш, станеш юнаком, твоя душа також буде співати.

— Як у жайворонка?

— Так, як у жайворонка.

— Скоріше б вирости!

— Не поспішай, синку, не поспішай. Усьому свій час.

— Де він? Де мій син?

— спитав глухим голосом Джадфер.

Батько й син вернулися додому аж під вечір. І хоч були втомлені, але дуже задоволені.

«З ним треба частіше бути на природі», — засинаючи, подумав Джадфер.

VIII

Вранці знову почав накропати дощ. Осінній безкінечний дощ нервував. Джадфер прокинувся рано, незважаючи, що пізно ліг. Встав, умившися, одягнувшись і пішов на завод. Зайшов у кабінет до начальника цеху. Там нікого. Написавши на аркуші паперу, що, можливо, сьогодні запізниється, залишив записку в нього на столі. Вийшов на вулицю. Там на нього чекала Найлє. Вони сіли в таксі і з восмім ранку були вже в лікарні. Переступаючи поріг, Джадфер уявив, як він зараз зайде в палату до сина, а син зрадіє, побачивши маму й тата, які прийшли разом. Обійме його шию теплими ручками. Але в палаті Ділявера не було. Мати батько дитини сторопіли. Сина, напевно, перевели до загальної палати, тому що став почуватися краще, по-

згадував своїх покійних батьків, згадував, як у тяжкі повоєнні роки від хвороб і нестатків одна за одною померли сестри, згадував свое сирітство, друзів з дитячого притулку. «Як було б добре, бажаю я помер тоді, з батьками і сестрами...»

Вечір. Двері до кімнати Джадфера прочинились. На порозі стояла Найлє.

— Чого стойш на порозі, заходь, — запросив він дружину.

— Вибач, що без попередження, — сказала Найлє.

— Я пішла на завод, там сказали, що ти в гуртожитку... Я прийшла сюди...

— Прийшла, то й прийшла. Проходь, сідай.

Найлє пройшла і сіла на табуретку біля столу, що стояв посеред кімнати.

— Джадфер! — Найлє вставала, пориваючись підійти до чоловіка, але чомусь знову сіла на табуретку. — Я прийшла поговорити з тобою. Серйозно поговорити, — сказала вона.

— Про що?

— Невже нам зовсім ні про що говорити?

— Слухаю тебе.

— Прошу, скажи по правді, ти мене любиш? Ні-ні! Вибач, неправильно сказала. Коли ми тільки-но познайомилися, любив?

Джадфер встав з ліжка, підійшов до вікна. Там — дощило. Шо сталося з небом, не набридло йому безперстанку плакати?

— Чи любив я тебе? — протяжно промовив він. — Я так само останнім часом не раз заплутав сам себе. В результаті народилася дивна думка: і любив тебе, і не любив. Я любив нашу дитину. Я любив тільки синчика ще до того, як він народився. Любов до тебе, що жила в серці, насправді належала йому. На мою думку, кожен чоловік любить дружину через дітей, інакше, який сенс любові? Деякі безумці кажуть, що живуть задля втіхи. Вони обдурюють самі себе. Тому що чистіща і справжня любов двох сердець народжується для того, щоб продовжився рід на землі. Ти це розумієш? Спочатку я також не розумів, а зараз...

— Ти на все намагаєшся дивитися по-філософськи, навіть на любов. Отже, не любив.

— Розумій, я хочу.

— Джадфер, я ніяк не можу тебе зрозуміти. То ти кажеш, що любив, то кажеш, не любив. Ніби з дівчиськом бавишся.

— Якби ти мене з першого дня нашого подружнього життя розуміла, ми б не пережили такі напасті, сина б не втратили. Уся біда в тому, що ти мене не розуміла і не хотіла зрозуміти.

— Джадфер, ти знову звінувачуєш мене. Адже сам знаєш, нашого сина навіть лікарі не змогли врятувати. Така доля у нашої дитини. Шо вдіш? Нічого не зміниш...

— Помиляєшся! Винуваті тільки ми! Ніхто більше, — сказав Джадфер, обернувшись до дружини. — Якщо хочеш знати, помер син не від запалення легенів. Цю хворобу нині можна вилікувати, які завгодно є ліки! Його вбили ми, Найлє, тільки ми! Він дуже переживав, бачачи наші чвари, холод наших стосунків. Він не витримав.

(Закінчення на 15-й стор.)

ЖАЙВОРОНКИ СПІВАЮТЬ НАВЕСНИ

IX

Після похорону Ділявера минув тиждень. Лишалося ще п'ять днів відпустки за свій рахунок, яку він взяв. Джадфер був худорлявою людиною. Протягом чотирьох днів він ще більше схуднув, очі запали, обличчя густо вкрився чорною щетиною. Він не хотів наявіті голитися. Він був на грани божевілля від нестерпної печалі, що звалилася на нього, не вставав навіть з ліжка в гуртожитку. Нікого не хотів бачити.

Джафер підійшов до розпашілі дружини. — Наш син також міг жити в радощах, як інші діти. Якби ти бачила, як наш син радів голубому небу, сонцю, квітам, зеленою траві, весняному дощу, першому снігу! Та найбільше він любив нас; розумів, що у цьому світі найрідніші для нього люди — це ми. Знаючи усе це, ми поставилися до своєї дитини по-зрадницьки, обманули його надії і сподівання!

— Джафере, досить! Прощу, пожалій трохи мене, серце мое розривається! — залигала Найлі.

— Розривається?! — Джафер ще більше розпацувся: — Нітрохи не вірю. Хіба є в тебе серце? Якби воно у тебе було — материнське серце, ми б жили щасливо разом з нашою дитиною. Для цього були всі умови і можливості. Але чого ти шукала, чого хотіла від цього життя, не знаю. Я тобі не вірю!

Джафер замовків і знову підступив до вікна. Найлі ридала ридма, схиливши голову до столу.

— Скажи, навіщо ти прийшла? — спітав він у дружини, не перестаючи дивитися у вікно, на дощ, що рясно поливав землю.

— Джафере! Якщо можеш, прости мені! — підвівши голову, сказала Найлі. — Я прийшла... Пам'ятай, ти казав, що почати життя заново ніколи не пізно. Якщо ти згоден, я готова почати нове життя. Я упевнена, у нас ще будуть діти, ми ще будемо щасливі. Відніні буде усе так, як ти скажеш. До кінця життя хочу бути поруч з тобою.

— Пізно, Найлі. Через сина не можу простити. Навіть якщо помиримося і у нас буде дитина — Ділявера не вернуті. Людину повторити не можна, Найлі!

— Отже, я тобі уже не потрібна?

— Про що ти говориш, Найлі! Чи ти не зрозуміла моїх слів?

— Я одержала телеграму, мене мати кличе, тяжко захворіла, — сказала Найлі, підводячись з табуретки, — потрібно щось робити.

— Роби так, я вважаєш за потрібне, — сказав Джафер.

Найлі, зупинившись біля дверей, сказала чоловікові:

— Якщо потрібна квартира, можеш узяти. Я іду до матері, залишуся там.

— Якщо справді збираєшся переждати, квартиру здай в домоуправління. А речі, хочеш — забери з собою, хочеш — спродаї. Мені нічого не потрібно!

Двері тихенько прочинилися. Він навіть не оглянувся, щоб подивитися услід колись такій любій його серцю дружині. Джафер ще довго стояв біля вікна і дивився на дошові краплі, що стікали по шибках. «Хто знає, май рідний, як тобі там сиро і холодно! Нещасний мій!» — прошепотів він. Гарячий клубок застрав у нього в горлі, дихати стало важко.

Джафер до пізньої ночі провів біля вікна. Потім, не розлягаючись, ліг на ліжко. Трохи перегодом — заснув.

Цієї ночі він не плакав увісні. Спав, як дитина. Увісні бачив сина. Вони уздво, батько й син, побравшись за руки, йшли берегом моря. Потім зійшли на зелений пагорб, що пломенів від розквітих маків. Батько й син — радісні і щасливі, весело сміються. А в блакитному піднебесі заливається співом жайворонок...

Переклад
з кримськотатарської
Данила КОНОНЕНКА

150-РІЧЧЯ НАРОДЖЕННЯ ШЕПТИЦЬКОГО ВПЕРШЕ ВІДЗНАЧАТЬ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

Митрополит А. Шептицький

О. Гайова з книжкою про митрополита Шептицького

Родина Шептицького

150-річчя з дня народження митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького вперше відзначатиметься на державному рівні. Відповідно постановів більшість голосів ухвалений український парламент. Так відновлюється пам'ять про великого митрополита, кажуть фахівці у Львові.

Протягом року представники фракцій Компартії України і Партиї регіонів блокували внесення у порядок денний парламенту питання про вішанування ювілею митрополита Андрея Шептицького на державному рівні.

В одному з коментарів Радіо «Свобода» комуніст Олександр Голуб пояснив, що такий документ посилює протистояння у суспільстві, мовляв, митрополит підтримував Гітлера і німецькі війська, терористичну діяльність ОУН, УПА. Однак саме комуністи заборонили УГКЦ, чинили репресії проти духовенства і творили та поширявали міфи про митрополита, які науковці на основі архівних матеріалів розвінчують.

Для прикладу, митрополит відав німецьку владу,

але лише з огляду на те, що радянські окупанти катували і чинили репресії проти галичан. Тільки-но Андрей Шептицький побачив, що німецька влада прийшла зі злом і нищить євреїв, написав звернення, в якому гітлерівці називали диявольською владою.

Науковець львівського історичного архіву Оксана Гайова дуже позитивно сприйняла новину про те, що парламент ухвалив постанову про вішанування на державному рівні пам'яті про митрополита. Оскільки це рішення пришвидшить процес беатифікації Андрея Шептицького, який розпочато у 1958 році, і більшість людей змусить поцікавитися постаттю митрополита і його величезною спадщиною.

«Будуть різні відгуки щодо постанови парламенту — хтось скаже, що заслужено, а хтось у черговий раз скаже, за що і чому. Ті, хто негативно відгукуватиметься, змущені будуть більше читати про митрополита. А якщо вони вже глибше поцікавляться постаттю Шептицького, то просто ним захопляться, усі їхні стереотипи розвівуться», — наголосила Оксана Гайова.

Згідно з постановою, Кабінет Міністрів має у двотижневий термін створити оргкомітет із вішанування постаті митрополита Андрея Шептицького, а далі вже оргкомітет має розробити і затвердити план заходів щодо відзначення 150-річчя з дня народження митрополита, вирішити питання щодо його фінансового та матеріально-технічного забезпечення, розповів один із ініціаторів проєкту постанови, народний депутат від «Батьківщини» Василь Пазиняк.

«Тепер дуже важливо, щоб постанова працювала, не була мертвим документом. Ми маємо дуже гідно вішанувати таку величну постать, як митрополит Андрей», — наголошує парламентарій. «Важливо не пам'ятники ставити митрополиту, а нам потрібно більше вивчати його життя, праці і продовжувати те, що він нам залишив, науку, як нам жити у своїй державі, як цінувати, як любити, що означає жити для держави. Дуже сумно, коли чуєш думку, що любити державу означає бути готовим померти за неї. Це правильно, але митрополит говорив, що легше згоріти в одній хвилині, аніж ціле життя працювати для добра і процвітання своєї держави», — говорить Оксана Гайова.

Те, що парламент ухвалив рішення про вішанування пам'яті Шептицького на державному рівні, вперше за роки Незалежності, свідчить про те, що Україна потрохи позбувається радянських штампів про митрополита Шептицького, пов'язаних з неизнанням його спадщини. Андрей Шептицький у різний час опікувався не лише Галичиною, а й усю Україною. 150-річчя від дня народження митрополита УГКЦ Андрея Шептицького відзначатимут 29 липня 2015 року.

Національний музей імені А. Шептицького

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЧЕРВЕНЬ

27

1663 р. — у Ніжині відбулася козацька рада (Чорна Рада), на якій гетьманом Лівобережної України було обрано Івана Брюховецького.

1709 р. — під Полтавою зазнали поразки війська шведського короля Карла XII у бою проти російських військ царя Петра I.

1834 р. — відкрито Київський університет.

1905 р. — (14 червня за ст. ст.) почалося збройне повстання моряків на панцерніку «Князь Потьомкін Таврійський». За часів УНР мав назву «Борець за свободу», входив до Українського військово-морського флоту.

В цей час відбувався підйом революційного руху в Росії та національної свідомості в Україні. На Чорноморському флоті партійні та національні українські гуртки з'явилися ще в 1902-1903 рр. Україна в складі Російської імперії перебувала під подвійним гнітом — національним і соціальним, тож матроси Чорноморського флоту, в переважній більшості українці, брали активну участь в революційному русі проти царату.

Організатором і першим керівником повстання став уродженець Житомира артилерій-

ський унтер-офіцер Григорій Вакуленчук. Приводом для повстання послужив наказ командира корабля про розправу з 30 матросами, що відмовилися їсти борщ, приготовлений із зіпсованого м'яса.

Повстання почалося з легендарної фрази, вимовленої Вакуленчуком українською мовою: «Ta доки ж ми будемо рабами!».

Як згодом влучно висловився Іван Багряний, який дослідно вивчав історію повстання та працював над романом про панцерник: «Це було повстання української стихії. Повстання кріпаків князя Потьомкіна, нащадків Саміїла Кішки і всього українського Запорожжя».

1964 р. — у Вашингтоні відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку.

Народився: 1833 р. — Владислав Заремба, український композитор, піаніст і педагог.

28

День Конституції України. 1996 р. — після 23-годинного обговорення у Верховній Раді України прийнято Конституцію України.

1651 р. — найбільший бій Хмельниччини, який відбувся біля міста Берестечко між Військом Запорозьким під командуванням Богдана Хмельницького та союзним

йому кримськотатарським військом Іслама III Герая, з одного боку, та армією Речі Посполитої під командуванням Яна Казимира II, з іншого.

1910 р. — митрополит Андрей Шептицький вперше в австрійському парламенті виголосив промову українською мовою.

1914 р. — у Львові відбувся Великий здвиг «Соколів» і «Січей» числом понад двадцять тисяч учасників, що поставили собі мету: «Вироблювати в народі фізичну справність і організаційну карність як силу народу».

1917 р. — на засіданні Малої Ради було сформовано перший український уряд — Генеральний Секретаріат.

Помер: 1911 р. — Архип Тесленко, український письменник.

29

День молоді.

Щорічно, підтримавши об'єднання молодіжних організацій, в останню неділю червня Україна і Білорусь відзначають День молоді. В Україні День молоді, встановлений Указом Президента України № 323/94 від 22 червня 1994 року, відзначається щорічно в останню неділю червня.

Юність і молодість — це не тільки прекрасні періоди в житті кожної людини, але ще й особливий стан душі. Це час дерзання, пошукув, відкриттів і реалізації найсміли-

віших сподівань. Саме вони, сьогоднішні школярі, студенти, молоді робітники, підприємці, науковці, скоро визначатимуть шляхи розвитку країни.

1174 р. — Полтава вперше згадана в Іпатіївському літописі під назвою Лтава. Назва Полтава з'явилася в 1430 році.

1945 р. — Закарпаття, що перебувало під юрисдикцією Чехословаччини, приєднано до Української РСР.

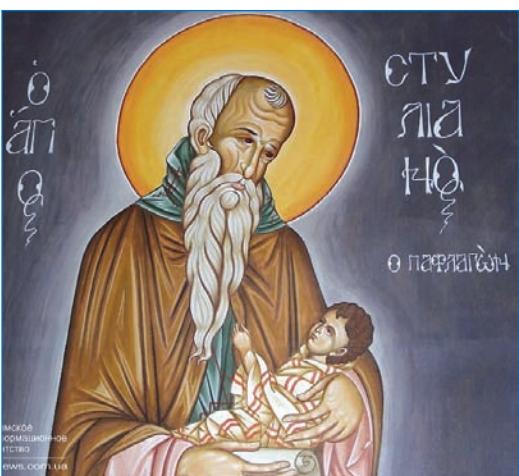
Помер: 1995 р. — Назарій Яремчук, український естрадний співак (тенор). Народний артист УРСР (1987).

У 1988 році закінчив факультет сценичної режисури Київського державного інституту культури імені Карпенка-Карого. Знявся у музичних стрічках «Червона рута», «Співає «Смерічка», «Стартує пісня», «Ти плюєш я — весна» та «Через 10 років».

У березні 1996 року Указом Президента України Назарію Яремчуку посмертно присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка.

У СІМФЕРОПОЛІ ВІДКРИЛАСЯ ВИСТАВКА ІКОН

У Сімферополі в Етнографічному музеї відкрилася виставка іконописця — кримської грекині Надії Макріді, присвячена 70-річчю депортациі кримських греків.

На виставці представлені ікони, виконані у візантійській техніці, македонському стилі, а також портрети в техніці енкаустики. «Роботи виконуються в старій традиційній іконописній техніці. Візантійська школа дуже строга. Ікони я пишу фарбами з натуральних матеріалів, замішаних на яєчному жовтку», — пояснила Надія Макріді.

Виставка ікон, виконаних самобутнім кримським іконописцем Надією Макріді, працюватиме до 27 липня, повідомляє Кримське інформаційне агентство.

ПОРТРЕТ «ЗСЕРЕДИНИ»...

В історико-краєзнавчому музеї міста Ірпеня на Київщині відкрилася виставка картин Інокентія Коршунова «Inside». Автор пояснює: «Всередині — так можна перевести слово inside, яке за співзвучністю з ім'ям стало моїм псевдонімом в Інтернеті і досить точно описує те світовідчуття, яке я намагаюсь виразити в своїх картинах.

В епоху, коли фотографія замінила і витиснула картину на другорядні ролі, все ж залишаються тонкі і дуже важливі миттєвості людського буття, енергії, внутрішньої переробки дійсності, що робить цінним і важливим для багатьох саме картины, ці рукотворні шматочки світу. Дрібниці, буденні крихти часують предметом моєї медитації та вивчення, видобування суті предмета, явища природи, висвітлення. Але такі деяниці у кожній людини свої, індивідуальні, ось чому вважаю великим успіхом, якщо відчути та зафіксоване моїм

пензлем знайде відгук у глядача, якщо він розпізнає ці цінності як свої... А розпочинається все всередині. Всередині кожного».

Попри такі міркування живопис Коршунова вирізняється реалізмом і тому є оригінальним в наш час, коли художники стверджують, що вони зображують кожен власне бачення світу.

Інокентій Коршунов — корінний одесит, але вже років п'ять живе в Ірпені. Одружився тут. Ірпінь приваблює талановитих людей красунями-ірпінчанками. Дружина Інокентія Рута

Коршунова — художниця. І. Коршунов народився в 1970 році. Коли Інокентій був малим, то йому не дозволяли дивитися телевізор, тоді ще чорно-білий. Говорили: «Іди, займайся своїми справами». Малюк

щось малював, а потім приносив малюнок показати дорослім. Поки дорослі розглядали його твір, Інокентій встигав пару хвилин дивитися телевізор. За вечір юний художник встигав намалювати десять ма-

засохлим яблуком на дерев'яному паркані. Чи варто було це малювати? Заслужений художник України Костянтин Могилевський зазначив, що цей твір є показником внутрішньої свободи митця. Адже худо-

жник написав те, що йому захотілося зобразити, зовсім не думаючи, скільки йому заплатять за цю картину і чи взагалі її хтось захоче купити. А тим, хто обов'язково прагне побачити в кожній картині якийсь сенс, можна сказати, що таке яблуко — це образ змарнованого життя.

Художники Костянтин Могилевський, Валентин Негresco, Сергій Переходжук, Дарія Тарасенко та інші високо оцінили творчість Інокентія Коршунова. Але на презентації виставки йшлося не лише про мистецтво.

Інокентій Коршунов та-кох ілюструє казки, які виходять у світ у столичних видавництвах «А-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» і «Зелений Пес». У липні мають вийти «Казки Лірника Сашка» з ілюстраціями Інокентія Коршунова. В нашому музеї планується виставка книжкових ілюстрацій Коршунова.

Журналістка Тетяна Вежрак записала у книзі відгуків: «Надзвичайні картини! Це перша виставка, яка мене вразила в Ірпінському музеї. З нетерпінням чекатиму виставку книжкової ілюстрації!!!».

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

У київській галереї сучасного мистецтва «Боттега» відкрилася виставка графіки «Мій Крим — наш Крим» засłużеного діяча мистецтв України, професора Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури Володимира Буднікова. Автор з трирічного віку регулярно їздив у Крим на місяць-два-три — проживати. Виставки робіт В. Буднікова експонувалися в Києві, Гурзуфі та різних країнах Європи. В. Будніков зазначає: «Крим був моїм раєм, моєю майстернею, моєю стадією, частиною мене самого...».

На виставці представлені малюнки, виконані олівцем і тушшю на папері в Ялті зимою і ранньою весною 2013 року. Певна «примарність» графічних малюнків внаслідок російської окупації надала їм політичний зміст, перетворюючи реальні пейзажі на фантоми.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

На фото — під час відкриття виставки

Дівчина шукала літо... Фотоетюд Дмитра Пожоджука (с. Космач)